

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ім. М.І. ПИРОГОВА

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор ЗВО з наукової
роботи
проф. Олег ВЛАСЕНКО

« 27 » 05 2022 р.

ПРОГРАМА ВСТУПУ
до аспірантури
з підготовки доктора філософії
на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти

галузі знань 22 Охорона здоров'я
(шифр і назва галузі знань)
спеціальності 229 Громадське здоров'я
(код і найменування спеціальності)

2022 рік
Вінниця

Назва наукового напрямку	Сторінки
Епідеміологія	4 - 5
Гігієна та професійна патологія	6 - 26
Соціальна медицина	27 - 32
Критерії оцінювання	33

«ЕПІДЕМІОЛОГІЯ»

- 1 Фундаментальні питання (поняття епідеміології, захворюваність та поширеність, визначення факторів ризику)
- 2 Базові аналітичні процедури
- 3 Типи змінних
- 4 Таблиці та графіки
- 5 Методи виведення для категорійних змінних
- 6 Описові методи для категорійних змінних
- 7 Методи виведення для непараметричних даних
- 8 Оцінка діагностичних тестів
- 9 Оцінка факторів ризику
- 10 Ризик та відносний ризик
- 11 Співвідношення шансів
- 12 Дослідження поширеності
- 13 Тестування асоціації
- 14 Вимірювання факторів ризику на декількох рівнях
- 15 Атрибутивний ризик
- 16 Втручання та взаємодія
- 17 Ідентифікація втручання
- 18 Оцінка втручання
- 19 Стандартизація
- 20 Mantel-Haenszel тест
- 21 Аналітичне дослідження за планом «випадок-контроль» (основні концепції дизайну)
- 22 Основні методи аналізу
- 23 Відбір випадків
- 24 Відбір групи контролю
- 25 Аналіз дослідження
- 26 Когортні дослідження
- 27 Проектні вимоги
- 28 Аналітичні міркування
- 29 Тест Kaplan-Meier
- 30 Метод людинороків
- 31 Експериментальні дослідження
- 32 Етичні погляди
- 33 Корегування та множинні зміщення
- 34 Дослідження в паралельних групах
- 35 «Перехресна» модель досліджень
- 36 Об'єм вибірки
- 37 Тестування середнього значення
- 38 Тестування відносного ризику
- 39 Аналітичне дослідження за планом «випадок-контроль»
- 40 Мета аналіз

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна (базова)

1. Методи соціальної медицини /Під заг.ред. О.М. Очередька, О.Г. Процек. – Вінниця: Тезис,2007.- 410с
2. Edwards A, Elwyn G, Mulley A. Explaining risks: turning numerical data into meaningful pictures. *BMJ*2002;324: 827-30.
3. Fahey T, Griffiths S, Peters TJ. Evidence based purchasing: understanding results of clinical trials and systematic reviews. *BMJ* 1995;311: 1056-9.
4. Last JM. A dictionary of epidemiology. Oxford: Oxford University Press, 2001.
5. McPherson K, Britton A, Causer L. Coronary heart disease. Estimating the impact of changes in risk factors. London: Stationery Office, National Heart Forum, 2002.
6. Mark Woodward (Third Edition) Epidemiology Study Design and Data Analysis, 2014
7. Armstrong, B.G. and Sloan, M. (1989) Ordinal regression models for epidemiologic data. *Am. J. Epidemiol.*, 129, 191–204.
8. Fisher, R.A., Yates, F. Statistical tables for biological, agricultural and medical research, 6th ed., Longman Group Ltd., London, 2006
9. L. Ioid, E., Ledermann. Handbook of applicable mathematics. Vol. VI: Statistics Part B, John Wiley & sons, New York, 1984.
10. Ashton, J. (Ed.) (1994) The Epidemiological Imagination. Open University Press, Buckingham.
11. Noether G.E. (2005). Elements of Nonparametric Statistics, New York: Wiley.
12. Asia Pacific Cohort Studies Collaboration (2003a) Cholesterol, coronary heart disease and stroke in the Asia-Pacific region. *Int. J. Epidemiol.*, 32, 563–572.
13. Kleinman JC, Donahue RP, Harris MI, Finucane FF, Madans JH, Brock DB. Mortality among diabetics in a national sample. *Am J Epidemiol* 1988; 128:389-401
14. Bates, D.M. and Watts, D.G. (1988) Non-linear Regression Analysis and Its Applications. John Wiley & Sons, New York.
15. Wetherill G.B. (2000). Sequential Methods in Statistics, 2nd Ed., London, Chapman and Hall
Armitage P. (1999). Sequential Medical Trials, 2nd Ed., Oxford Blackwell

Допоміжна

1. Coughlin, S.S., Benichou, J. and Weed, D.L. (1994) Attributable risk estimation in case-control studies. *Epidemiol. Rev.*, 16, 51–64.
2. Cox, D.R. (1958) Two further applications of a model for binary regression. *Biometrika*, 45, 562–565.
3. Walsh J.E. (2003). Handbook of Nonparametric Statistics, vol. III, Van Nostrand, Princeton, N.J.
4. Холлендер М., Вульф Д. Непараметрические методы статистики. - М.: Финансы и статистика, 1983. - 518с.
5. Lehmann E.L. (2007). Nonparametrics: Statistical Methods Based on Ranks. San Francisco: Holden-Day.

“ГІГІЄНА ТА ПРОФЕСІЙНА ПАТОЛОГІЯ”

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма складена у відповідності з наступними нормативними документами:

- освітньо-кваліфікаційними характеристиками (ОКХ) і освітньо-професійними програмами (ОПП) підготовки фахівців, затвердженими наказом МОН України від 16.04.2003 за № 239 “Про затвердження складових галузевих стандартів вищої освіти з напрямку підготовки 1101 “Медицина”;

- навчальним планом підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня “спеціаліст” кваліфікації “Лікар” для спеціальностей “Лікувальна справа”, “Педіатрія”, “Медико-профілактична справа”, затвердженого наказом МОЗ України 08.07.2010 № 539 “Про внесення змін до навчального плану підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня “Спеціаліст” кваліфікації “Лікар” у вищих навчальних закладах IV рівня акредитації за спеціальностями “Лікувальна справа”, “Педіатрія”, “Медико-профілактична справа”, затвердженого наказом МОЗ України від 19.10.2009 № 749; змінами до навчального плану, затвердженими МОЗ України (Лист №08.01-47/8986 від 24.03.2015);

- рекомендаціями щодо розроблення навчальних програм навчальних дисциплін, затвердженими наказом МОЗ України від 24.03.2004 за №152 “Про затвердження рекомендацій щодо розроблення навчальних програм навчальних дисциплін” зі змінами та доповненнями, внесеними наказом МОЗ України від 12.10.2004 за № 492 “Про внесення змін та доповнень до рекомендацій щодо розроблення навчальних програм навчальних дисциплін”.

2. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Розділ 1. Гігієна як наука, її мета, завдання, зміст, методи гігієнічних досліджень.

Гігієна як наука, її мета, завдання, зміст, зв'язок з іншими науками. Екологія як наука, її мета, завдання, зміст, зв'язок з іншими науками. Профілактична спрямованість вітчизняної медицини, профілактика громадська та особиста, первинна, вторинна та третинна, визначальні пріоритети. Санітарія як галузь практичної діяльності охорони здоров'я. Різновиди санітарії. Значення знань гігієни для формування професійного мислення та практичної діяльності лікарів різних фахів.

Поняття про методологію як вчення про наукове пізнання дійсності. Основи методології гігієни: загальнофілософські закони та категорії, їх використання в гігієні. Теоретичні основи гігієни, їх сутність, внесок найбільш визначних вітчизняних вчених-гігієністів для їх наукового обґрунтування, тлумачення і практичного використання. Методи та методики гігієнічних досліджень, їх класифікація. Методи вивчення стану навколишнього середовища і його гігієнічної оцінки, методи вивчення впливу навколишнього середовища на здоров'я людини. Специфічні методи гігієнічних досліджень.

Розділ 2. Історія виникнення, основні етапи розвитку та сучасний стан гігієни.

Емпіричний етап в історії гігієни.

Емпіричний етап в історії гігієни. Емпірична гігієна в країнах Стародавнього Сходу, Китаю, Греції, Древнього Риму, Росії. Досягнення Гіппократа, Авіценни, Д. Фракасторо, Б. Раммаціні, у галузі профілактичної медицини. Санітарна культура Київської Русі в період емпіричного етапу розвитку гігієни. Діяльність Євпраксії, Феодосія Печерського, Агапіта Печерського, Петра Могили, Данили Самойловича в галузі збереження здоров'я. Погляди М.Я. Мудрова, Г.А. Захар'їна, С.П. Боткіна, М.І. Пирогова на роль профілактичної медицини.

Науково-експериментальний етап розвитку гігієни.

Науково-експериментальний етап розвитку гігієни. Роль М. Петтенкофера, Ф.Ф. Ерісмана, О.П. Доброславіна, В.А. Субботіна, Г.В. Хлопіна та інших вчених у становленні науково-експериментального етапу розвитку гігієни.

Розвиток гігієнічної науки в Україні.

Внесок В.В. Удовенка, В.Я. Підгаєцького, І.Я. Горбачевського, О.В. Корчак-

Чепурківського, О.М. Марзеєва, Л.І. Медведя, П.І. Баранника, Д.М. Калюжного, В.З. Мартинюка, Г.Х. Шахбазяна, Р.Д. Габовича, Є.Г. Гончарука, І.І. Слепушкіної, Ю.І. Кундієва.

Внесок визначних вчених інших країн у розвиток гігієнічної науки ХХ століття.

Внесок визначних вчених О.О. Мінха, Ф.Г. Кроткова, З.Г. Френкеля, П.Е. Калмикова, М.Ф. Галаніна, Р.А. Бабаянца, А.А. Летавета, С.Н. Черкінського, В.О. Рязанова, Г.І. Румянцева, Г.І. Сидоренка, Г.І. Сердюковської, Ю.П. Пивоварова, П.О. Золотова, Г.В. Селюжицького та інших у розвиток гігієнічної науки ХХ століття.

Історія виникнення, основні етапи розвитку та сучасний стан екології.

Етапи розвитку екології як науки. Ботаніко-географічні повідомлення екологічного змісту в культурах країн Стародавнього Сходу, Китаю, Греції, Древнього Риму, України та Росії. Розвиток екології в країнах світу на різних етапах розвитку суспільства. Міжнародне співробітництво у гігієнічній та екологічній науках у сучасний період.

Розділ 3. Гігієнічне значення сонячної радіації.

Фізичні основи випромінювання Сонця.

Фізичні основи випромінювання Сонця. Поняття про сонячну активність, «сонячний вітер», міжпланетне магнітне поле. Взаємодія складових сонячної радіації з магнітосферою і атмосферою Землі. Сонячний спектр на межі атмосфери та земній поверхні. Значення озонового шару атмосфери, озонові «дірки». Вплив сонячної активності на біосферу, організм людини та здоров'я населення.

Гігієнічне значення інфрачервоного випромінювання Сонця, патологія, що викликається надмірною його дією, її профілактика. Інфрачервоне випромінювання штучного походження та використання його джерел в медицині.

Гігієнічне значення видимого випромінювання Сонця та використання його в медицині, прилади для визначення. Питання біобезпеки застосування сонячної радіації.

Гігієнічне значення ультрафіолетового випромінювання Сонця.

Гігієнічне значення ультрафіолетового випромінювання Сонця та використання його в медицині, прилади для визначення. Біогенна та абіогенна дія ультрафіолетових променів. Недостатнє та надмірне ультрафіолетове опромінення, їх негативний вплив на організм. Поняття про еритемну та профілактичну дозу ультрафіолетового опромінення. Штучні джерела ультрафіолетового випромінювання та їх порівняльна гігієнічна характеристика. Використання природної та штучної ультрафіолетової радіації для профілактики захворювань людини, профілактики шкідливого впливу фізичних, хімічних та біологічних чинників. Особливості впливу ультрафіолетового випромінювання на людей похилого віку. Особливості використання УФВ для первинної та вторинної профілактики різних захворювань у людей похилого віку. Питання біоетики при застосуванні ультрафіолетового випромінювання.

Розділ 4. Гігієнічне значення складових біосфери (атмосфери, гідросфери, літосфери).

Біосфера, її складові (атмосфера, гідросфера, літосфера). Вчення В.І. Вернадського про ноосферу.

Атмосфера та її будова. Природний хімічний склад атмосферного повітря та гігієнічне значення окремих його складових. Кисень, азот, діоксид вуглецю, озон, їх біологічна роль. Атмосферний тиск та його вплив на організм. Електричний стан атмосфери (іонізація повітря, електричне поле Землі, геомагнітне поле, електромагнітні поля радіочастот та інші), його гігієнічне значення.

Денатурація біосфери. Основні джерела, види і наслідки антропогенного забруднення атмосферного повітря та повітря закритих приміщень. Характеристика джерел забруднення атмосфери у населеному пункті. Закономірності розповсюдження забруднень в атмосфері, фактори, від яких залежить рівень забруднення повітря. Трансформація хімічних речовин у атмосферному повітрі. Вплив забрудненого повітря на здоров'я і умови проживання населення. Безпосередня дія на організм: гострі отруєння, хронічні специфічні та неспецифічні захворювання. Опосередкована дія за рахунок атмосферної циркуляції,

послаблення ультрафіолетової радіації, зниження рівня освітленості тощо. Шляхи та засоби профілактики негативного впливу забрудненого атмосферного повітря на здоров'я. Біоетичні аспекти та питання біобезпеки денатурації біосфери.

Розділ 5. Гігієнічне значення клімату, погоди, їх вплив на здоров'я населення.

Погода, визначення поняття. Основні закономірності формування погоди. Погодоформуючі та погодохарактеризуючі фактори. Види атмосферної циркуляції, основні термобаричні утворення: антициклони, циклони, атмосферні фронти. Прямий і опосередкований вплив погоди на здоров'я людини. Медичні класифікації погоди. Геліометеотропні реакції здорової та хворої людини. Профілактика геліометеотропних реакцій: перманентна, сезонна, термінова. Вплив погоди на динаміку забруднення атмосферного повітря. Поняття про температурну інверсію.

Клімат, визначення поняття. Кліматоформуючі та кліматохарактеризуючі фактори і показники. Загальні та прикладні (медична, будівельна) класифікації клімату. Кліматичні особливості різних географічних регіонів. Клімат, здоров'я і працездатність. Поняття про медичну географію і медико-географічне картографування. Акліматизація. Фази акліматизації. Кліматотропні реакції здорової та хворої людини, їх профілактика. Особливості акліматизації в умовах полярних зон, пустель, високогір'я, сухих та вологих тропіків. Використання клімату з лікувально-оздоровчою метою. Особливості впливу різних типів погоди на здоров'я людей похилого віку. Особливості впливу різних типів клімату на здоров'я людей похилого віку. Прояви геліометеотропних реакцій у людей похилого віку та їх профілактика. Особливості перебігу фаз акліматизації у людей похилого віку. Біоетичні аспекти та питання біобезпеки впливу природних та антропогенних факторів на здоров'я людини.

Розділ 6. Гігієна населених місць. Гігієна житла. Мікроклімат, опалення, вентиляція, природне та штучне освітлення, методи їх вимірювання і гігієнічна оцінка.

Житло, соціально-гігієнічні проблеми житлового будівництва в Україні та інших країнах світу. Види житлових та громадських будівель. Гігієнічна характеристика будівельних і оздоблювальних матеріалів.

Гігієнічне значення фізичних властивостей повітря (температури, вологості та швидкості руху). Мікроклімат і його гігієнічне значення. Види та вплив дискомфортного (охолоджуючого і нагріваючого) мікроклімату на теплообмін людини та її здоров'я. Особливості впливу нагрітого мікроклімату на людей похилого віку, їх прояви та профілактика. Особливості впливу охолоджуючого мікроклімату на людей похилого віку, їх прояви та профілактика. Методи і показники оцінки комплексної дії мікроклімату на організм людини (фізичне моделювання, ефективно-еквівалентні температури, результуючі температури та інші).

Гігієнічне значення природного і штучного освітлення в житлових та громадських приміщеннях, їх гігієнічна оцінка.

Методи визначення і гігієнічної оцінки пилових, хімічних та бактеріологічних забруднень повітря. Основні поняття про види, гігієнічне значення та показники вентиляції. Необхідний та фактичний об'єм і кратність вентиляції, їх наукове обґрунтування. Поняття про повітряний куб.

Несприятливі фізичні та хімічні фактори при експлуатації побутової техніки. Гігієнічна характеристика природних і синтетичних будівельних та оздоблювальних матеріалів і виробів з них. Гігієна та біобезпека житла при застосуванні сучасних хімічних сполук в побуті.

Міський транспорт та інші несприятливі фактори навколишнього середовища в умовах населеного пункту (шум, вібрація, електромагнітні поля, забруднення повітря, надмірні психогенні навантаження тощо), їх джерела та заходи по усуненню шкідливої дії.

Гігієнічні та соціально-гігієнічні проблеми сучасного села.

Гігієнічні особливості планування і забудови сільських населених пунктів. Санітарно-технічне оснащення сільського житла. Шляхи підвищення рівня комунальних умов для жителів сільської місцевості.

Державний санітарний нагляд за будівництвом житлових і громадських будівель, їх санітарно-технічним устаткуванням. Біобезпека житлових і громадських будівель та споруд.

Розділ 7. Гігієна води та водопостачання.

Вода як фактор навколишнього середовища, її гігієнічне значення. Норми споживання води в залежності від рівня комунального і санітарно-технічного благоустрою населеного пункту, умов життя, перебування і діяльності людини.

Загальні гігієнічні вимоги до якості питної води, її органолептичних властивостей, хімічного складу, епідемічної безпеки.

Вплив органолептичних властивостей питної води на рівень споживання води і стан санітарної культури населення.

Вода як етіологічний фактор захворювань неінфекційної природи. Небезпечність для здоров'я людини надмірного вмісту у воді різноманітних хімічних речовин природного походження та хімічних сполук, що потрапляють внаслідок антропогенного забруднення у водні джерела та питну воду при її очистці та інших способах поліпшення якості. Поняття про біогеохімічні провінції. Ендемічний флюороз, водно-нітратна метгемоглобінемія.

Гігієнічне значення недостатнього вмісту деяких мікроелементів у воді для виникнення карієсу (фтор), ендемічного зобу (йод) та інших захворювань.

Епідеміологічне значення води. Роль води і умов водопостачання у розповсюдженні інфекційних захворювань. Класифікація інфекційних захворювань, збудники яких передаються водою (холера, черевний тиф, дизентерія та ін.). Роль санітарно-показових мікроорганізмів для оцінки якості питної води за бактеріальним складом (колі-індекс, колі-титр, мікробне число).

Джерела водопостачання, їх порівняльна гігієнічна характеристика.

Централізована і децентралізована системи водопостачання, їх порівняльна гігієнічна характеристика. Наукове обґрунтування нормативів якості питної води. Державні санітарні правила і норми якості води. Методи очистки води: основні (освітлення, знебарвлення та знезараження) та спеціальні (зnezалізнєння, пом'якшення, демінералізація, дезодорація, дезактивація, фторування, дефторування та інші).

Децентралізована система водопостачання. Гігієнічні вимоги до облаштування і експлуатації шахтних колодязів та каптажів джерел. «Санація» колодязів і знезараження води в них.

Загальна схема облаштування головних споруд водопроводу з підземних та поверхневих джерел водопостачання. Водопровідна мережа та її облаштування. Причини забруднення та інфікування води у водопровідній мережі; методи попередження. Санітарний нагляд за водопостачанням населених міст. Зони санітарної охорони головних споруд водопроводу. Біоетичні аспекти та питання біобезпеки використання джерел водопостачання. Значення якості питної води у біобезпеці населення.

Розділ 8. Гігієна ґрунту та очистка населених місць.

Ґрунт, визначення поняття. Походження, формування, механічна структура, фізичні властивості та хімічний склад ґрунту. Гігієнічна оцінка різних видів ґрунтів. Геохімічна, геоендемічна характеристика ґрунтів.

Джерела забруднення ґрунту в сучасних умовах індустріалізації та хімізації народного господарства. Вплив забрудненого ґрунту на здоров'я і санітарні умови життя населення. Роль ґрунту у виникненні та розповсюдженні інфекційних захворювань

(анаеробних інфекцій) та інвазій. Ґрунт і захворювання неінфекційної етіології. Процеси та показники самоочищення ґрунту. Оцінка санітарного стану ґрунту за хімічними і біологічними показниками.

Теоретичні основи і методика гігієнічного нормування – гранично допустимих концентрацій вмісту шкідливих хімічних речовин у ґрунті. Значення санітарного стану ґрунту та санітарної охорони водних об'єктів у біобезпеці населення.

Принципи очищення населених місць. Системи та споруди для тимчасового зберігання, видалення, знешкодження та утилізації твердих і рідких відходів побутового та виробничого походження.

Рідкі відходи, їх класифікація та санітарно-епідемічне значення.

Каналізування населених місць, його значення в профілактиці інфекційних захворювань. Вплив каналізування населених місць на санітарний стан ґрунту і умови проживання населення.

Загальна схема та споруди для очистки побутових стічних вод. Очистка стічних вод та санітарна охорона водойм. Наукові основи охорони відкритих водойм. Поняття про малу каналізацію та умови її використання. Особливості збору, тимчасового зберігання, видалення та знешкодження відходів з лікувально-профілактичних закладів (стічних вод, відходів хірургічних, інфекційних та інших відділень).

Методики знешкодження та утилізації промислових і радіоактивних відходів. Гігієнічні вимоги до місць та видів поховання померлих. Гігієнічна характеристика кремації.

Розділ 9. Гігієна та фізіологія праці. Методика гігієнічної оцінки важкості і напруженості праці, шкідливостей трудового процесу. Санітарне законодавство в галузі охорони праці.

Робота і праця, визначення понять, соціально-гігієнічне значення праці. Фізіологія праці, шкідливі фактори трудового процесу. Зміни фізіологічних процесів в організмі людини під час виконання роботи та їх фізіолого-гігієнічна оцінка.

Втома та перевтома, заходи попередження перевтоми.

Поняття про професійні шкідливості та професійні захворювання, їх класифікація.

Захворювання, пов'язані з високим рівнем нервово-психічного напруження, інтенсифікацією виробничих процесів.

Організація робочого місця. Монотонність праці, її профілактика. Вимушене положення тіла, напруження окремих органів і систем та профілактика захворювань, пов'язаних з ними. Поняття про важкість та напруженість праці. Ергономіка.

Фізіолого-гігієнічні особливості праці літньої людини. Показники важкості та напруженості праці літніх людей і їх зміни під час трудової діяльності. Вплив несприятливих чинників виробничого середовища на темп старіння працівника.

Гігієнічні вимоги до режиму праці. Санітарне законодавство про охорону праці. (КЗпП України). Питання біоетики та біобезпеки в гігієні праці.

Розділ 10. Гігієнічна характеристика шкідливих факторів виробничого середовища та реакції організму на їх вплив.

Шкідливі та небезпечні фактори умов праці та виробничого середовища. Вплив фізичних факторів виробничого середовища (шум, вібрація, високочастотні електромагнітні коливання тощо) на здоров'я працюючих.

«Шумова» хвороба та її профілактика. Вібраційна хвороба та її профілактика.

Виробничий мікроклімат, фактори, що його зумовлюють, вплив несприятливого мікроклімату на здоров'я працюючих, профілактичні заходи.

Особливості гігієни праці при зниженому та підвищеному атмосферному тиску. Висотна, гірська, декомпресійна, кесонна хвороби, їх профілактика.

Методика визначення запиленості, хімічних забруднень виробничого середовища.

Хімічні фактори виробничого середовища. Канцерогенні, мутагенні, алергенні чинники у виробництві, профілактика їх шкідливого впливу.

Виробничий пил, його класифікація, профілактика шкідливої дії. Виробнича токсикологія. Комплексна, комбінована, поєднана дія виробничих шкідливостей. Біологічні фактори у виробництві, профілактика їх несприятливої дії.

Гігієнічні вимоги до опалення, вентиляції та освітлення виробничих приміщень. Методи і засоби профілактики виробничого травматизму. Питання біоетики та біобезпеки в профілактиці дії шкідливих і небезпечних факторів виробничого середовища.

Розділ 11. Професійні захворювання і отруєння та їх профілактика.

Професійні отруєння та їх профілактика.

Гігієна праці в основних галузях промислового та сільськогосподарського виробництва, жінок та підлітків, осіб похилого віку та інвалідів.

Засоби індивідуального захисту від шкідливих і небезпечних факторів виробничого середовища (захист тіла, зору, слуху, органів дихання).

Розділ 12. Гігієна дітей і підлітків. Закономірності росту і розвитку дитячого організму. Гігієна трудового, фізичного, психофізіологічного навчання і виховання дітей і підлітків. Методика їх гігієнічної оцінки.

Чинники навколишнього середовища та соціальні умови життя, що впливають на процеси формування здоров'я дітей і підлітків.

Загальні закономірності росту і розвитку дитячого та підліткового організму. Критерії оцінки та показники здоров'я дітей і підлітків. Методика комплексної оцінки стану здоров'я дітей і підлітків. Особливості розподілу дітей і підлітків за групами здоров'я.

Фізичний розвиток як важливий критерій оцінки стану здоров'я. Основні показники фізичного розвитку. Правила антропометрії. Вимоги до таблиць регіональних стандартів фізичного розвитку. Поняття про біологічний та календарний вік. Показники рівня біологічного розвитку дітей і підлітків. Сучасні уявлення про епохальну та внутрішньовікову акселерацію і децелерацію (ретардацію).

Методи оцінки фізичного розвитку дітей і підлітків (метод сигмальних відхилень, оцінка за шкалами регресії, комплексний та центильний методи). Методи оцінки стану здоров'я та фізичного розвитку організованих дитячих колективів.

Задачі лікаря щодо організації та проведення оздоровчих заходів в дитячих колективах (школах, гімназіях, ліцеях, коледжах, інтернатах, ПТУ, дитячих будинках, дошкільних закладах, таборах праці та відпочинку, позашкільних закладах).

Система управління станом здоров'я дітей і підлітків. Роль сімейного лікаря у формуванні сприятливих гігієнічних умов виховання та навчання дитини.

Розділ 13. Методи гігієнічної оцінки устаткування та утримання навчально-виховних установ для дітей і підлітків.

Чинники та умови навколишнього середовища і навчально-виховного процесу, що впливають на здоров'я дітей і підлітків. Зрушення у стані здоров'я та захворювання, які зумовлені дією чинників навколишнього середовища та умов перебування учнів у навчальних закладах.

Гігієнічні вимоги до земельної ділянки, будівлі та групової секції дитячого дошкільного закладу. Принцип групової ізоляції та його значення.

Гігієнічні вимоги до земельної ділянки і будівлі загальноосвітнього навчального закладу. Принцип функціонального зонування та його значення. Гігієнічні вимоги до планування, улаштування, обладнання, мікроклімату, вентиляції, освітлення та санітарно-технічного благоустрою основних приміщень навчальних закладів.

Гігієнічні вимоги до навчальних меблів та їх фізіологічне обґрунтування. Правила маркування парт, інших навчальних меблів та розсаджування учнів. Гігієнічні вимоги до розміщення навчальних меблів у шкільному класі.

Основні профілактичні заходи щодо покращання санітарно-гігієнічних умов перебування учнів у сучасних навчальних закладах.

Розділ 14. Методи вивчення вікових психофізіологічних особливостей дітей та підлітків.

Гігієнічна оцінка навчально-виховного режиму дітей різних вікових груп.

Анатомо-фізіологічні та психофізіологічні особливості організму дітей і підлітків різних вікових та статевих груп. Медичні, фізіологічні та психолого-педагогічні критерії оцінки рівня розвитку дитини. Методи вивчення вікових психофізіологічних особливостей організму дітей і підлітків. Зрушення у стані здоров'я і захворювання, що зумовлені нераціональною організацією навчально-виховного процесу.

Поняття про шкільну зрілість. Гігієнічні основи та методика визначення функціональної готовності дитини до навчання у школі.

Поняття про режим дня та основні режимні елементи. Особливості гігієнічного нормування добової діяльності учнів. Гігієнічні принципи складання та оцінки режиму дня дітей і підлітків різних вікових груп.

Гігієнічні вимоги до організації навчально-виховного процесу у сучасних загальноосвітніх закладах. Гігієнічні вимоги до розкладу занять у школі та методика його оцінки. Гігієнічні вимоги до організації і методики проведення уроку. Особливості навчання дітей шестирічного віку.

Гігієнічні вимоги до шкільних підручників та навчальних посібників.

Особливості навчально-виховного процесу в інноваційних закладах освіти (гімназії, ліцеї, коледжі тощо), спеціалізованих школах, дитячих санаторіях та оздоровчих установах.

Гігієнічні вимоги до організації позашкільної діяльності та вільного часу учнів.

Розділ 15. Методика гігієнічного контролю за організацією фізичного виховання та трудового навчання дітей і підлітків. Лікарсько-професійна консультація та медичний професійний відбір підлітків в умовах школи та поліклініки.

Гігієнічні принципи раціональної організації фізичного виховання дітей і підлітків. Види, засоби та форми фізичної культури в сучасних навчальних закладах.

Поняття про рухову активність. Методи кількісного вимірювання та гігієнічної оцінки рухової активності. Профілактика гіпокінезії. Фізіолого-гігієнічні основи оцінки уроку фізичної культури. Гігієнічні вимоги до місць проведення занять з фізичного виховання.

Лікарський контроль за організацією занять фізичною культурою та гігієнічні аспекти медичного забезпечення фізичного виховання дітей і підлітків. Фізіолого-гігієнічні основи загартовування організму дітей і підлітків. Основні види, принципи та способи організації загартовування.

Гігієнічні принципи раціональної організації трудового та політехнічного навчання дітей і підлітків. Фізіолого-гігієнічні основи проведення контролю за трудовим навчанням школярів. Гігієнічні вимоги до змісту, режиму і умов організації та проведення трудового навчання в умовах різних типів сучасних навчальних закладів.

Професійна орієнтація як гігієнічна проблема. Професіографія. Сучасна система професійної орієнтації, її функції та провідні складові частини. Наукові основи проведення лікарсько-професійної консультації. Поняття про професійний відбір. Методики прогнозування професійної успішності.

Розділ 16. Гігієна харчування, його екологічні та соціальні проблеми. Методика оцінки харчового статусу людини, її потреб в харчових речовинах та енергії.

Фізіологічні та гігієнічні основи харчування. Значення харчування для здоров'я і фізичного розвитку.

Аліментарна патологія, її розповсюдженість та класифікація.

Теорії харчування, функції їжі та види харчування.

Методики визначення енерговитрат людини та потреб в основних нутрієнтах. Методики визначення енерговитрат людини похилого віку та його потреб в основних нутрієнтах. Законодавчі норми фізіологічної потреби у харчових речовинах та енергії для різних груп населення їх наукове обґрунтування.

Законодавчі норми фізіологічної потреби у харчових речовинах та енергії для різних груп населення, їх наукове обґрунтування. Біоетичні аспекти оцінки харчового статусу людини.

Розділ 17. Наукові основи раціонального, превентивного, лікувального, дієтичного та лікувально-профілактичного харчування. Методи оцінки адекватного харчування за меню-розкладкою, забезпечення вітамінами.

Поняття про раціональне превентивне, лікувальне, дієтичне та лікувально-профілактичне харчування та основні їх принципи. Методики оцінки адекватності харчування.

Поняття про харчовий статус організму та методики його оцінки. Методи оцінки адекватного харчування за меню-розкладкою, забезпечення вітамінами. Методи і засоби медичного контролю за харчуванням окремих вікових груп населення. Принципи харчування людей різних вікових груп, професій, спортсменів.

Розділ 18. Фізіолого-гігієнічне значення нутрієнтів та гігієнічна характеристика харчових продуктів.

Фізіолого-гігієнічна роль білків. Наукове обґрунтування потреб у білках. Гігієнічні характеристики білків тваринного та рослинного походження. Показники якості білків. Джерела білків та незамінних амінокислот.

Фізіолого-гігієнічна роль жирів. Показники якості жирів різного походження. Фізіолого-гігієнічна роль поліненасичених жирних кислот, фосфатидів, стеринів. Наукове

обґрунтування потреб організму в жирах. Джерела жирів. Кулінарні жири. «Перегріті жири».

Фізіолого-гігієнічна роль вуглеводів. Наукове обґрунтування потреб організму у простих та складних вуглеводах. Показники якості вуглеводів. Джерела вуглеводів. Поняття про рафіновані та «захищені» вуглеводи.

Вітаміни, мінеральні солі, смакові речовини, їх фізіолого-гігієнічна роль. Джерела вітамінів і мінеральних речовин. Мікро- та макроелементози, їх клінічні прояви і профілактика.

Гігієнічна характеристика харчових продуктів. Санітарна експертиза харчових продуктів. Зернові, бобові та олійні культури, овочі, фрукти і ягоди. М'ясо і м'ясопродукти. Риба, птиця та інші харчові продукти. Яйця. Молоко і молочні продукти. Молочні жири.

Науково-технічний прогрес та його вплив на якість продуктів харчування. Генетично-модифіковані продукти та соціально-гігієнічні проблеми, пов'язані з їх використанням. Питання гігієни харчування в біобезпеці населення.

Розділ 19. Теоретичні аспекти та методика профілактики аліментарних та аліментарно-зумовлених захворювань. Методика розслідування та профілактика харчових отруєнь. Гігієнічні основи лікувального, дієтичного та лікувально-профілактичного харчування.

Аліментарні захворювання, їх класифікація.

Харчові отруєння, їх класифікація.

Харчові отруєння мікробної природи Харчові токсикоінфекції, етіологія, патогенез, профілактика. Бактеріальні токсикози. Ботулізм, етіологія, патогенез, профілактика. Стафілококовий токсикоз, етіологія, патогенез, профілактика. Мікотоксикози, їх етіологія, діагностика, клініка, профілактика.

Харчові отруєння немікробної природи, продуктами, токсичними за своєю природою, продуктами, які придбали отруйні властивості умовами зберігання, продуктами, забрудненими токсичними речовинами (ксенобіотиками) – важкими металами, пестицидами та іншими.

Харчові отруєння невстановленої етіології, гіпотези їх виникнення, особливості клініки.

Значення харчових ланцюгів в міграції токсичних і радіоактивних речовин з різних об'єктів навколишнього середовища до організму людини. Вплив залишкових кількостей хімічних речовин в харчових продуктах на здоров'я населення.

Профілактика харчових отруєнь мікробної, немікробної природи та нез'ясованої етіології, обов'язки лікаря при розслідуванні харчових отруєнь та в їх профілактиці. Інструктивно-методичні та законодавчі документи, які використовуються при розслідуванні харчових отруєнь та їх профілактиці.

Роль аерогенних, гнійних захворювань, здорового носійства збудників кишкових інфекцій серед персоналу харчоблоків у виникненні харчових отруєнь мікробної природи та інфекцій.

Харчування в умовах екологічно несприятливого навколишнього середовища та шкідливих виробництв.

Лікувально-профілактичне харчування. Лікувальне та дієтичне харчування. Парентеральне харчування, його гігієнічне обґрунтування. Продукти та суміші дитячого харчування. Продукти геропротекторного спрямування.

Організація лікувального та дієтичного харчування в лікувально-профілактичних закладах та контроль за ним. Правила кулінарної обробки харчових продуктів з метою зберігання їх доброякісності, вітамінів, запобігання захворювань травної системи (гастритів, виразок шлунку та інших). Методи консервування харчових продуктів, їх гігієнічна характеристика. Харчові добавки, їх гігієнічна характеристика.

Методи і засоби медичного контролю за харчуванням окремих груп населення. Принципи харчування людей різних вікових груп, професій, спортсменів. Гігієнічний нагляд за харчуванням різних вікових груп, професій, хворих в стаціонарах, оздоровчих закладах.

Питання біоетики та біобезпеки при розслідування випадків харчових отруєнь.

Розділ 20. Основи запобіжного санітарного нагляду. Методика читання будівельних креслень при експертизі проектів.

Державна санітарно-епідеміологічна служба України. Система санітарно-епідемічного нагляду його сутність, основні етапи та форми діяльності санітарного лікаря. Санітарне законодавство України як елемент правового поля з біологічної безпеки.

Запобіжний санітарний нагляд, його мета, задачі і зміст.

Основні види документів, що регламентують нормативні вимоги до проектування об'єктів різного призначення. Поняття про проект будівництва і його основні частини (текстова і графічна). Порядок розробки і узгодження проектної документації. Основні види будівельних креслень.

Ситуаційний план, його зміст, гігієнічна оцінка. Генеральний план, його основні показники, гігієнічна оцінка. Вертикальні розрізи будинків, поверхові плани. Умовні позначки будівельних конструкцій і санітарно-технічного устаткування на кресленнях.

Методика визначення коефіцієнту природної освітленості за кресленнями з використанням графіків А.І. Данилюка.

Контрольно-інсоляційна лінійка. Методика визначення часу інсоляції за кресленнями з використанням контрольно-інсоляційної лінійки.

Розділ 21.. Загальна методика поточного санітарного нагляду.

Поточний санітарний нагляд, його мета, задачі і зміст. Біоетичні засади практичної діяльності лікарів-профілактиків. Поняття про об'єкт санітарного нагляду. Класифікація і характеристика об'єктів санітарного нагляду. Значення і місце методу санітарного опису в гігієнічній оцінці об'єкта. Анкетно-опитувальний метод, технічний і санітарний паспорти об'єкта.

Задачі і загальна схема санітарного опису об'єкта.

Методи і показники, що використовуються при санітарному обстеженні об'єкта: картографічні і будівельні креслення, фізичні, хімічні, бактеріологічні, фізіологічні, біологічні, клінічні, токсикологічні і математико-статистичні методи.

Критерії оцінки результатів, що одержані при обстеженні об'єкта.

Загальна схема санітарного обстеження об'єкта житлових, громадських, виробничих об'єктів і приміщень. Оформлення акту обстеження об'єкту.

Поняття про гігієнічний норматив, його різновиди, об'єкти, що підлягають нормуванню, значення у проведенні профілактичних заходів.

Принципи гігієнічного нормування.

Наукові заклади та установи, які здійснюють гігієнічне нормування. Наукові заклади та установи, які забезпечують реалізацію державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища та екологічної безпеки.

Розділ 22. Гігієнічна оцінка розміщення та планування окремих структурних підрозділів лікарні за матеріалами проекту. Особливості планування та облаштування спеціалізованих лікарень та відділень.

Значення оптимального гігієнічного режиму лікувально-профілактичних закладів для підвищення ефективності лікування хворих, профілактики внутрішньолікарняних інфекцій, створення безпечних умов праці персоналу та їх поліпшення. Сучасні системи забудови лікарень (централізована, блочна, децентралізована, павільйонна, змішана), їх порівняльна гігієнічна оцінка, перспективи удосконалення. Гігієнічні вимоги до земельних ділянок розміщення лікарень.

Ситуаційний та генеральний плани забудови лікарняних закладів, гігієнічні вимоги до основних показників забудови (віддаленість від джерел забруднення повітря, ґрунту, площа, щільність забудови та озеленення, взаєморозміщення будівель, санітарний благоустрій ділянки), функціональне зонування території.

Гігієнічні вимоги до планування, обладнання і режиму експлуатації відділень: приймальних (для соматичних, інфекційних, дитячих відділень), терапевтичного, хірургічного, інфекційного профілю, дитячих відділень, спеціалізованих лікарень (психоневрологічних, фтизіатричних та інших).

Палатна секція, її склад, лікарняна палата, варіанти її планування і обладнання для

соматичних хворих, інфекційних, психічних, реанімацій, реабілітації. Особливості планування боксів, напівбоксів в інфекційних, дитячих відділеннях лікарні.

Гігієнічні вимоги до площі, кубатури палат, їх наукове обґрунтування. Вимоги до орієнтації вікон палат, мікроклімату, повітряного середовища, освітлення, опалення, вентиляції, шумового режиму. Нормативи освітлення, мікроклімату, вмісту двоокису вуглецю як показника хімічного забруднення повітря, бактеріального обсіменіння.

Розділ 23. Гігієнічна оцінка умов перебування хворих та гігієна праці медичних працівників у лікувально-профілактичних закладах.

Санітарно-гігієнічний і протиепідемічний режим у лікарні, поліклініці.

Заходи профілактики внутрішньолікарняних інфекцій. Гігієнічні вимоги до санітарної обробки хворих, їх туалету, зміни білизни.

Вимоги до режиму профілактики респіраторних та кишкових захворювань серед хворих і персоналу під час епідемій.

Режим, методи і засоби вологого прибирання приміщень з застосуванням антисептичних препаратів, провітрювання приміщень, ізоляція хворих.

Видалення і знешкодження твердих відходів, знезараження каналізаційних стічних вод в лікувальних закладах, їх особливості у сільських лікарнях, окремо розміщених оздоровчих закладах.

Організація лікувального та лікувально-профілактичного харчування хворих у стаціонарах. Біоетичні проблеми охорони здоров'я пацієнтів та медичних працівників в лікувально-профілактичних закладах.

Розділ 24. Радіаційна гігієна, протирадіаційний захист в медичних закладах та інших об'єктах, де використовуються джерела іонізуючої радіації. Методи і засоби радіаційного контролю.

Актуальність гігієнічних проблем радіаційної природи, обумовлених науково-технічним прогресом, протирадіаційного захисту працюючих з індустриальними джерелами іонізуючих випромінювань та радіаційної безпеки населення в місцях його мешкання. Біоетичні засади радіаційної безпеки населення

Фізичні основи радіаційної безпеки та протирадіаційного захисту: сутність і природа радіоактивності, види ядерних перетворень, іонізуючі випромінювання, виникненням яких вони супроводжуються, їх якісні та кількісні характеристики, використання в практичній діяльності.

Якісні та кількісні характеристики радіонуклідів.

Гігієнічна характеристика іонізуючих випромінювань та їх джерел. Сутність та особливості взаємодії іонізуючих випромінювань з речовинами, практичне використання цих знань.

Біологічна дія іонізуючих випромінювань, її особливості та основні умови, від яких вона залежить. Детерміністичні та стохастичні ефекти опромінення людей, умови їх виникнення.

Іонізуючі випромінювання як чинник навколишнього середовища, їх джерела (природні, техногеннопідсилені природного походження, індустриальні), їх характеристики. Радіаційний фон.

Закономірності формування променевого навантаження населення, його гігієнічна оцінка, шляхи зниження.

Питання біоетики та біобезпеки при застосуванні іонізуючого випромінювання.

Радіаційна безпека населення в місцях його мешкання

Радіаційна безпека населення в місцях його мешкання, чинники, що її визначають (хронічне опромінення техногеннопідсиленними джерелами природного походження, медичне опромінення, радіоактивне забруднення навколишнього середовища).

Природний радіонуклід радон та медичні рентгено-радіологічні діагностичні процедури для населення як основні компоненти променевого навантаження людини, їх гігієнічна оцінка та спеціальні заходи відносно зниження променевого навантаження людей за рахунок цих чинників.

Концепція проживання населення на територіях України у зв'язку з Чорнобильською катастрофою

Чорнобильська катастрофа та її наслідки для здоров'я населення і навколишнього середовища. Гігієнічні аспекти побуту, харчування, праці та відпочинку населення, яке проживає на територіях, що зазнали радіоактивного забруднення.

Концепція проживання населення на територіях України з підвищеними рівнями радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи, Закони України про правовий режим цих територій та правовий статус потерпілого населення.

Розділ 25. Розрахункові методи оцінки протирадіаційної безпеки та параметрів захисту від зовнішнього опромінення.

Іонізуючі випромінювання як виробнича шкідливість. Умови, від яких залежить радіаційна небезпека при роботі з радіонуклідами та іншими джерелами іонізуючих випромінювань.

Заходи захисту від зовнішнього опромінення, що базуються на фізичних законах його послаблення (захист кількістю, часом, відстанню, екрануванням).

Принципи, покладені в основу вибору матеріалу та розрахунку товщини захисних екранів від β -, γ -, рентгенівського випромінювання.

Значення розрахункових методів оцінки радіаційної небезпеки та параметрів захисту від зовнішнього опромінення в комплексі заходів з протирадіаційного захисту персоналу.

Розділ 26. Гігієнічна оцінка протирадіаційного захисту персоналу і радіаційної безпеки пацієнтів при застосуванні іонізуючої радіації в лікувальних закладах.

Іонізуючі випромінювання як виробнича шкідливість. Умови, від яких залежить радіаційна небезпека при роботі з радіонуклідами та іншими джерелами іонізуючих випромінювань. Закриті джерела іонізуючих випромінювань, їх призначення, особливості радіаційної небезпеки та протирадіаційного захисту при роботі з ними (зовнішнє опромінення). Відкриті джерела іонізуючих випромінювань, їх призначення, особливості радіаційної небезпеки та протирадіаційного захисту при роботі з ними (зовнішнє і внутрішнє опромінення).

Протирадіаційний захист персоналу та радіаційна безпека пацієнтів в рентгенологічних підрозділах лікувальних закладів. Особливості радіаційної безпеки та протирадіаційного захисту в структурних підрозділах радіологічного відділення лікарні.

Радіаційний і медичний контроль під час роботи з радіонуклідами та іншими джерелами іонізуючих випромінювань, його організаційні форми, види, програми, прилади, критерії для оцінки результатів, керівні документи.

Гігієнічне нормування іонізуючих випромінювань, наукові концепції, на яких воно базується. Основні положення «Норм радіаційної безпеки України (НРБУ - 97)» та «Основних санітарних правил збереження радіаційної безпеки України (ОСПУ - 2005)».

Розділ 27. Основи організація санітарно-гігієнічних заходів у Збройних силах України при надзвичайних ситуаціях мирного часу та у воєнний час. Гігієна польового розміщення військ та населення.

Визначення та зміст військової гігієни при надзвичайних ситуаціях мирного часу та у воєнний час. Роль і місце санітарно-гігієнічних заходів у загальній системі медичного забезпечення Збройних сил України, воєнізованих формувань цивільної оборони та інших формувань, що призначені для дій в надзвичайних ситуаціях мирного часу та у воєнний час.

Організація та проведення тимчасового розміщення воєнних та цивільних аварійно-рятувальних формувань ліквідаторів наслідків надзвичайних ситуацій.

Особливості організації та проведення санітарно-гігієнічних заходів в надзвичайних ситуаціях і бойовій обстановці з урахуванням особливостей військово-польових умов.

Гігієна польового розміщення військ та населення. Типи польового житла, їх гігієнічна оцінка. Розміщення у населених пунктах, перспективні польові споруди.

Поняття про фортифікаційні споруди, їх типи, характеристика основних вимог до них (придатність до проживання).

Особливості мікроклімату та хімічного складу повітря у закритих фортифікаційних спорудах та їх вплив на організм.

Санітарний нагляд за лазнево-пральним обслуговуванням особового складу формувань і потерпілого населення.

Санітарно-гігієнічний контроль за утриманням та очищенням місць розташування військ та потерпілого населення у польових умовах.

Порядок збирання та поховання загиблих. Обов'язки військово-медичної служби.

Розділ 28. Основи організації та проведення санітарного нагляду і медичного контролю за харчуванням особового складу Збройних сил України у польових умовах.

Організація харчування в умовах надзвичайних ситуацій, на час війни. Організація та проведення санітарного нагляду і медичного контролю за харчуванням в умовах при надзвичайних ситуаціях. Норми харчування для особового складу та їх характеристика. Задачі медичної служби з нагляду за харчуванням.

Харчування в умовах зараження місцевості та об'єктів сильнодіючими отруйними речовинами, радіоактивними і зараження бактеріальними (біологічними) речовинами, в умовах можливого застосування зброї масового ураження.

Шляхи та механізми зараження продовольства радіоактивними, отруйними речовинами і бактеріальними засобами. Захист продовольства від них при транспортуванні, зберіганні, приготуванні, роздачі та прийнятті їжі.

Організація та проведення медичної експертизи продовольства в умовах можливого зараження радіоактивними, отруйними речовинами і бактеріальними засобами. Етапи, сили, засоби та методи експертизи. Обсяг і можливості лабораторних досліджень. Характеристика табельних лабораторних комплектів та приладів. Методи дослідження, що використовуються при експертизі. Гранично допустимі рівні радіоактивних та концентрації отруйних речовин в продуктах при надзвичайних ситуаціях. Способи дезактивації, дегазації та дезінфекції продовольства і тари. Профілактика харчових отруєнь.

Розділ 29. Основи організації та проведення санітарного нагляду і медичного контролю за водопостачанням особового складу Збройних сил України в польових умовах

Організація і проведення санітарного нагляду за водопостачанням Збройних сил України, воєнізованих формувань і потерпілого населення в умовах надзвичайних станів мирного часу та у воєнний час.

Обов'язки різних служб з організації водопостачання особового складу Збройних сил України та інших формувань в умовах надзвичайних станів мирного часу та у воєнний час. Організація та проведення розвідки джерел води. Вибір джерел води та оцінка їх якості за допомогою табельних засобів. Оцінка якості води, табельні комплекти прилади, їх тактико-технічні дані, методи дослідження.

Пункти польового водопостачання, гігієнічні вимоги до їх устаткування

Організація і проведення санітарного нагляду за очищенням, знезараженням, дезактивацією води в умовах надзвичайних ситуацій. Очистка, знезараження, знешкодження ОР, дезактивація, опріснення води у польових умовах, при надзвичайних ситуаціях і на воєнний час.

Санітарний нагляд та медичний контроль за водопостачанням особового складу військ та потерпілого населення у польових умовах при надзвичайних ситуаціях, умовах застосування зброї масового ураження, наявності забруднення води радіоактивними речовинами та отруйними речовинами.

Розділ 30. Гігієна праці особового складу Збройних сил України при ліквідації наслідків надзвичайних станів і на воєнний час

Гігієнічна характеристика основних факторів, що визначають умови праці трудового процесу і профілактика їх несприятливої дії на організм в окремих родах військ. Характеристика робочих місць. Забруднення повітря шкідливими газами, їх склад, вплив на організм людини.

Санітарно-гігієнічні заходи, що проводяться при переміщенні та базуванні формувань у різних кліматичних умовах, їх особливості в умовах низьких та високих температур.

Гігієнічні особливості праці медичних працівників військових частин та особового складу військово-медичних закладів при ліквідації наслідків надзвичайних станів та у воєнний час.

Гігієнічні особливості використання індивідуальних засобів захисту при обслуговуванні об'єктів озброєння і військово-техніки в сухопутних військах, повітряних

силах, військово-морських силах, ліквідації пожеж, робіт при повеннях та надзвичайних ситуаціях будь-якого походження.

Гігієна військової праці танкістів.

Гігієна військової праці у ракетних військах і артилерії, інженерних військах. Особливо-сті умов служби, їх вплив на організм людини і заходи щодо захисту військовослужбовців.

Гігієна військової праці у радіотехнічних військах. Умови військової праці на радіолокаційних станціях. Специфічні та неспецифічні фактори зовнішнього середовища. Гігієна військової праці на радіостанціях.

Гігієнічні особливості використання індивідуальних засобів захисту при обслуговуванні об'єктів озброєння і військової техніки в СВ, ПС, ВМС, ліквідації пожеж та наслідків надзвичайних станів.

Організація та проведення санітарного нагляду за умовами праці військовослужбовців, ліквідаторів наслідків бойових дій та надзвичайних станів і на воєнний час.

Розділ 31. Здоровий спосіб життя, особиста гігієна. Фізична культура, основи загартовування. Профілактика алкоголізму, наркоманії, токсикоманії, тютюнопаління.

Здоровий спосіб життя, визначення, зміст. Особиста гігієна як галузь гігієнічної науки, її зміст та значення для збереження і зміцнення здоров'я в сучасних умовах. Гігієна тіла, шкіри та волосся. Сучасні мийні засоби, їх гігієнічна оцінка. Гігієна порожнини рота та зубів, засоби догляду за ними, їх гігієнічна оцінка.

Загартовування. Основні фактори загартовування. Принципи, методи та засоби загартовування з використанням природних чинників (сонячне випромінювання, повітря, вода тощо). Вимоги до організації, планування і режиму роботи соляріїв та фотаріїв. Гігієнічна оцінка парових та сухожарових лазень.

Профілактика гіпокінезії. Фізична культура як один з найважливіших елементів особистої гігієни в сучасних умовах. Види фізичної культури, гігієнічне значення ранкової гімнастики, перебування та прогулянок на свіжому повітрі. Організація гігієнічного контролю за дозуванням фізичних навантажень.

Негативні наслідки активного та пасивного паління тютюну для здоров'я. Неприятливий вплив на здоров'я надмірного вживання алкоголю, наркоманії та токсикоманії, їх шкідливий вплив на здоров'я. Медико-соціальні проблеми, значення, шляхи і засоби профілактики шкідливих звичок та наркоманії.

Основні шляхи та засоби гігієнічного навчання та виховання різних груп населення. Організація гігієнічного контролю за дозуванням фізичних навантажень. Критерії ефективності роботи лікаря, що спрямована на формування здорового способу життя.

Розділ 32. Поняття про психогігієну, психопрофілактику, медичну біоритмологію та хроногігієну, методи їх дослідження та гігієнічна оцінка.

Основи психогігієни. Психопрофілактика. Особливості впливу спадкових факторів та факторів середовища на психічне здоров'я дітей і підлітків. Структура особливостей особистості людини (властивості темпераменту та характеру, мотиваційна спрямованість, особливості нервово-психічного стану тощо). Психогігієнічні принципи раціональної організації навчальної та професійної діяльності. Ятрогенне, лікувальне та профілактичне значення слова у побуті, на виробництві, у взаєминах між лікарем та хворим. Аутотренінг. Біологічні ритми та стан здоров'я. Поняття про біологічні ритми. Передумови та причини виникнення медичної біоритмології як науки. Основні біоритмологічні типи. Десинхроноз як основний вид хронопатології. Види десинхронозів. Біоритмологічні принципи раціональної організації навчальної та професійної діяльності. Поєднання часу навчальних занять з часом оптимуму фізіологічних функцій організму. Рухова активність як синхронізатор біологічних ритмів. Раціональна організація вільного часу як важливий фактор реалізації амплітудно-фазової програми біоритмів. Хроногігієна як основа профілактики десинхронозів.

ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ

1. Гігієна як наука та її місце в роботі лікаря загальної практики та лікаря–педіатра. Мета, завдання та методи досліджень. Розвиток гігієни в Україні. Основні напрямки наукових досліджень сучасної гігієни. Принципи гігієнічного нормування.
2. Основні напрямки наукових досліджень сучасної гігієни. Закони гігієни. Питання гігієни у програмі ВООЗ «Здоров'я для всіх у ХХІ столітті». Основи законодавства України про охорону здоров'я та санітарно–епідеміологічне благополуччя населення.
3. Структура та основні завдання санітарно–епідеміологічної служби. Зміст попереджувального і поточного санітарного нагляду та його особливості у збройних силах.
4. Екологія та гігієна навколишнього середовища: мета, завдання, основні напрямки, методи досліджень. Роль у збереженні здоров'я та профілактиці захворювань.
5. Основні етапи вивчення впливу денатурованого навколишнього середовища на здоров'я населення. Форми та методи досліджень. Основи законодавства України з питань охорони природи та раціонального використання природних ресурсів.
6. Законодавство про охорону атмосферного повітря. Джерела забруднення атмосферного повітря. Методика вивчення впливу денатурованого природного середовища на здоров'я населення.
7. Гігієнічні основи здорового способу життя. Фактори ризику та їх профілактика їх негативного впливу. Поняття про комбіновану, комплексну та поєднану дію чинників навколишнього середовища на здоров'я людини.
8. Гігієнічні аспекти медичної біоритмології. Основи психогігієни та психопрофілактики.
9. Основи психогігієни. Критерії психічного здоров'я людини. Психогігієнічні принципи оптимізації повсякденної діяльності людини.
10. Поняття про здоровий спосіб життя. Гігієнічні принципи загартовування. Методи оптимізації рухового режиму. Гігієнічна характеристика лазень та їх роль у збереженні здоров'я людини.
11. Гігієнічні вимоги до одягу, взуття та предметів побуту. Гігієнічна оцінка лікарняного та побутового одягу.
12. Основи особистої гігієни. Гігієна тіла та ротової порожнини. Методика оцінки засобів по догляду за ротовою порожниною.

ГІГІЄНА ХАРЧУВАННЯ

1. Харчування та здоров'я. Класифікація аліментарних захворювань та проблеми їх профілактики.
2. Основні теорії та види харчування. Функції їжі. Методи оцінки харчування населення. Особливості харчування дітей та осіб похилого віку.
3. Гігієнічні принципи раціонального харчування, Показники адекватності та збалансованості харчування. Задачі медичної служби з санітарного нагляду за харчуванням у бойовій обстановці.
4. Класифікація та гігієнічна характеристика основних харчових речовин. Фізіологічні норми потреби в основних харчових речовинах та енергії різних груп населення. Методи оцінки харчування населення.
5. Класифікація харчових продуктів та методи оцінки ступеня їх якості. Поняття про фальсифіковані і рафіновані продукти, а також продукти–сурогати. Основні принципи проведення санітарної експертизи харчових продуктів та складання санітарно–гігієнічного висновку щодо їх якості.
6. Фізіолого–гігієнічне значення білків у харчуванні людини. Захворювання, зумовлені дефіцитом та надлишком білків, їх профілактика. Поняття про білково–енергетичну недостатність.
7. Фізіолого–гігієнічне значення вуглеводів у харчуванні людини. Захворювання, зумовлені дефіцитом та надлишком вуглеводів, їх профілактика. Фізіолого–гігієнічне значення жирів у харчуванні людини. Захворювання, зумовлені дефіцитом та надлишком жирів та їх профілактика. Ознаки псування жирів. Рафіновані і перегріті жири та їх гігієнічне значення.

8. Фізіолого–гігієнічне значення вітамінів у харчуванні людини. Захворювання, зумовлені дефіцитом та надлишком вітамінів та їх профілактика.
9. Гігієнічне значення мікроелементів у харчуванні людини. Захворювання, що зумовлені дефіцитом та надлишком мікроелементів. Поняття про біогеохімічні провінції. Профілактика біогеохімічних ендемій.
10. Гігієнічне значення та основи проведення санітарної експертизи молока та молочних продуктів. Санітарна експертиза молока та молочних продуктів. Показники якості та ознаки псування молока.
11. Харчова і біологічна цінність продуктів переробки зерна. Показники якості та псування борошна. Особливості організації та проведення медичної експертизи продовольства у польових умовах.
12. Харчова і біологічна цінність овочів та фруктів. Класифікація вуглеводів. Легко– та важкозасвоювані вуглеводи та їх гігієнічне значення.
13. Харчова і біологічна цінність м'яса та м'ясних продуктів. Санітарна експертиза м'яса та м'ясних продуктів. Ознаки псування м'яса. Профілактика захворювань, що пов'язані із споживанням недоброякісних м'ясних продуктів.
14. Харчова і біологічна цінність риби та рибних продуктів. Санітарна експертиза риби, рибних продуктів та консервів. Ознаки псування риби. Захворювання, що пов'язані зі споживанням рибних продуктів.
15. Гігієнічна характеристика методів і засобів консервування харчових продуктів. Санітарна експертиза консервів та харчових концентратів.
16. Харчові отруєння та їх профілактика (класифікація харчових отруєнь, етіологічні фактори, тактика та обов'язки лікаря, який першим установив діагноз харчового отруєння). Загальна схема розслідування випадку харчового отруєння.
17. Харчові отруєння бактеріальної природи та їх профілактика (етіологія, умови, що сприяють виникненню харчових отруєнь, диференційний діагноз). Обов'язки лікаря, який першим встановив діагноз.
18. Харчові отруєння хімічної природи їх основні етіологічні чинники, класифікація та профілактика.
19. Гігієнічні вимоги до земельної ділянки, будівлі, обладнання та експлуатації харчоблоку лікарні. Медичний контроль за організацією роботи харчоблоку, умовами праці і станом здоров'я персоналу.
20. Гігієнічні основи лікувально–дієтичного харчування. Класифікація харчових продуктів з урахуванням їх лікувальної дії. Задачі та обов'язки лікаря–дієтолога.
21. Гігієнічні основи, принципи та задачі лікувально–профілактичного харчування на виробництві, відмінності від раціонального харчування. Правила відбору проб їжі для лабораторного дослідження.

ГІГІЄНА НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ТА КОМУНАЛЬНА ГІГІЄНА

1. Сонячна радіація та її гігієнічне значення (спектр сонячного випромінювання, характеристика фізичних властивостей і біологічної дії, прилади та одиниці вимірювання). Світлове голодування та його профілактика.
2. Освітлення та здоров'я. Гігієнічні вимоги до освітлення. Методики вивчення і оцінки природного та штучного освітлення. Зрушення у стані здоров'я та захворювання, що виникають в умовах недостатнього освітлення. Профілактика міопії у дітей та підлітків.
3. Атмосфера як елемент біосфери та фактор здоров'я (структура, склад, властивості, можливі зрушення у стані здоров'я та захворювання). Заходи щодо охорони атмосферного повітря від забруднень.
4. Вентиляція приміщень та її гігієнічне значення. Гігієнічна характеристика систем, видів та пристроїв для вентиляції приміщень. Показники якості повітря та ефективності вентиляції у приміщенні.
5. Мікроклімат приміщень та його гігієнічне значення. Вплив мікрокліматичних умов на здоров'я населення. Класифікація мікроклімату. Гігієнічні основи оцінки мікроклімату

6. приміщень. Методика комплексної оцінки впливу метеорологічних факторів на здоров'я людини.
7. Клімат та здоров'я населення (визначення, класифікація, кліматотвірні та кліматохарактеризуючі фактори, їх гігієнічна характеристика).
8. Акліматизація людини (види, фактори, що впливають на акліматизацію, гігієнічні рекомендації). Особливості акліматизації у південних та північних широтах.
9. Погода і здоров'я населення (визначення, класифікація, погодотвірні та погодохарактеризуючі фактори, вплив на організм людини). Геліометеотропні реакції та їх профілактика.
10. Водопостачання та здоров'я населення (характеристика джерел та систем водопостачання, гігієнічні вимоги до питної води, державний стандарт на питну воду). Заходи з санітарної охорони водоймищ та СанПіН для джерел місцевого водопостачання.
11. Гігієнічні основи водопостачання населених місць. Гігієнічні вимоги до улаштування шахтних криниць та основні етапи їх санації. Загальна схема санітарного обстеження джерел місцевого водопостачання.
12. Показники забруднення води патогенної мікрофлорою, неорганічними та органічними хімічними речовинами і радіоактивними речовинами. Особливості обробки води в польових умовах, табельні засоби.
13. Очистка води (види, методи, засоби та прийоми, обладнання). Показники якості очистки води. Табельні засоби контролю за якістю води у польових умовах.
14. Знезараження води (методи, засоби та прийоми). Показники якості знезараження питної води. Оцінка якості води у польових умовах.
15. Санітарна очистка населених місць та здоров'я населення. Гігієнічні принципи проведення та показники якості санітарної очистки.
16. Гігієнічне значення ґрунту (механічна структура, фізичні властивості, хімічний склад). Показники санітарного стану ґрунту. Процес самоочищення. Заходи щодо санітарної охорони ґрунту.
17. Урбанізація та проблеми охорони здоров'я. Гігієна планування та забудови населених місць. Гігієнічне значення зелених насаджень.
18. Гігієнічні вимоги до житла. Вплив житлових умов на стан здоров'я та працездатність людини. Типи польового житла, їх гігієнічна оцінка.

ГІГІЄНА ЛІКУВАЛЬНО–ПРОФІЛАКТИЧНИХ ЗАКЛАДІВ

1. Гігієнічні принципи лікарняного будівництва та створення оптимальних умов для перебування хворих і роботи медичного персоналу. Санітарна експертиза проектів будівництва лікувально–профілактичних закладів.
2. Гігієнічні принципи лікарняного будівництва. Гігієнічні вимоги до земельної ділянки і будівлі лікарні.
3. Гігієнічні аспекти організації праці лікарів. Профілактика професійно–зумовлених захворювань лікарів різних спеціальностей.
4. Гігієнічні вимоги до лікарняної палати. Методики вивчення мікрокліматичних умов та ефективності вентиляції в палаті. Показники якості повітря в палаті.
5. Гігієнічні вимоги до улаштування, обладнання та експлуатації приймального відділення лікарні. Особливості організації прийому хворих до інфекційних відділень лікарень. Санітарно–протиепідемічний режим.
6. Гігієнічні вимоги до улаштування, обладнання та експлуатації терапевтичного відділення. Санітарно–протиепідемічний режим.
7. Гігієнічні основи профілактики внутрішньолікарняних інфекцій (поняття про внутрішньолікарняну інфекцію, основні шляхи їх передачі, основні заходи щодо профілактики).
8. Гігієнічні вимоги до улаштування, обладнання та експлуатації хірургічного відділення лікарні. Санітарно–протиепідемічний режим.
9. Гігієнічні вимоги до улаштування, обладнання та експлуатації акушерсько–гінекологічного відділення та пологового будинку. Санітарно–протиепідемічний режим.

10. Гігієнічні вимоги до улаштування, обладнання та експлуатації дитячого відділення лікарні. Санітарно–протиепідемічний режим.
11. Гігієнічні вимоги до улаштування, обладнання та експлуатації інфекційного відділення лікарні. Профілактика внутрішньолікарняних інфекцій. Санітарно–протиепідемічний режим.
12. Гігієнічні вимоги до улаштування, обладнання та експлуатації рентгенологічного відділення лікарні. Санітарно–дозиметричний контроль.
13. Гігієнічні вимоги до улаштування, обладнання та експлуатації радіологічного відділення лікарні. Санітарно–дозиметричний контроль. Гігієнічна оцінка ефективності протирадіаційного захисту.
14. Знешкодження та знезараження стічних вод лікарні та здоров'я населення (основні принципи знешкодження та знезараження стічних вод при наявності та при відсутності централізованих каналізаційних систем, будова локальних очисних споруд).
15. Санітарна освіта та проблеми гігієнічного виховання населення. Особливості проведення санітарної освіти в лікувально–профілактичних закладах.

ГІГІЄНА ПРАЦІ ТА РАДІАЦІЙНА ГІГІЄНА

1. Класифікація виробничих шкідливостей. Система заходів з профілактики професійних захворювань та виробничого травматизму. Медико-санітарні частини та медичні пункти промислових підприємств.
2. Класифікація основних видів і форм трудової діяльності. Гігієнічна оцінка ступеня важкості і напруженості праці та методи їх дослідження.
3. Гігієнічна оцінка ступеня важкості і напруженості праці. Комісія з розслідування нещасного випадку на виробництві: порядок створення, права та обов'язки.
4. Гігієна розумової праці. Провідні принципи, методи та засоби наукової організації праці. Санітарно–просвітня робота.
5. Ультрафіолетова радіація як виробнича шкідливість (характеристика фізичних властивостей і біологічної дії, прилади та одиниці вимірювання, патологія). Профілактика захворювань при роботі, що пов'язана з впливом ультрафіолетової радіації.
6. Інфрачервона радіація як виробнича шкідливість (характеристика фізичних властивостей і біологічної дії, прилади та одиниці вимірювання, патологія). Профілактика захворювань при роботі, що пов'язана з впливом інфрачервоної радіації.
7. Метеорологічні фактори як виробнича шкідливість. Класифікація і характеристика мікроклімату. Зрушення у стані здоров'я та захворювання, що зумовлені впливом виробничого мікроклімату, заходи щодо його профілактики.
8. Атмосферний тиск як виробнича шкідливість (біологічна дія, прилади та одиниці вимірювання, патологія). Профілактика захворювань при роботі, що пов'язана з впливом високого та низького атмосферного тиску.
9. Шум як виробнича та побутова шкідливість (характеристика фізичних властивостей і біологічної дії, прилади та одиниці вимірювання, патологія). Профілактика захворювань серед цивільного населення та військовослужбовців, робота яких пов'язана з впливом шуму.
10. Вібрація як виробнича шкідливість (характеристика фізичних властивостей і біологічної дії, прилади та одиниці вимірювання, патологія). Профілактика захворювань, що можуть виникнути у разі дії вібрації на організм.
11. Електромагнітне випромінювання як виробнича шкідливість (характеристика фізичних властивостей і біологічної дії, прилади та одиниці вимірювання, патологія). Організація заходів щодо профілактики шкідливого впливу СВЧ–поля.
12. Гігієнічна оцінка лазерного випромінювання (фізичні властивості і біологічний ефект, галузі застосування у медичній практиці, можливі зрушення у стані здоров'я та захворювання, заходи щодо їх профілактики).
13. Пил як виробнича шкідливість (фізико–хімічні властивості, біологічна дія, зрушення у стані здоров'я та захворювання). Профілактика пилової патології в умовах цивільної і військової праці.
14. Свинець як виробнича шкідливість (фізичні властивості, біологічна дія, зрушення у стані

здоров'я). Профілактика захворювань при роботі, що пов'язана із впливом свинцю.

15. Ртуть як виробнича шкідливість (фізичні властивості, біологічна дія, зрушення у стані здоров'я). Профілактика захворювань при роботі, що пов'язана з ртуттю.

16. Оксид вуглецю та нітросполуки як виробничі шкідливості (фізичні властивості, біологічна дія, зрушення в стані здоров'я). Профілактика захворювань, що пов'язані з впливом оксиду вуглецю та нітросполук.

17. Біологічний фактор як виробнича шкідливість (головні компоненти, класифікації за групами ризику та за ступенем небезпеки, заходи щодо профілактики).

18. Основні напрямки медико–санітарного обслуговування працівників промислових підприємств та діяльності цехового лікаря. Гігієнічна класифікація праці за показниками шкідливості та небезпечності чинників виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу.

19. Гігієна сільськогосподарської праці (тваринництво, робота на молочно–товарній фермі). Професійні шкідливості. Зрушення у стані здоров'я та заходи щодо їх профілактики.

20. Гігієна праці сільських механізаторів (умови праці, професійні шкідливості, можливі зрушення у стані здоров'я та захворювання, заходи щодо профілактики).

21. Гігієна праці при роботі з пестицидами (види пестицидів, особливості дії та способів застосування, заходи безпеки та профілактики захворювань).

22. Гігієнічна характеристика іонізуючого випромінювання (фізичні властивості, біологічна дія, види доз, прилади та одиниці вимірювання, прилади, патологія). Гігієнічні принципи радіаційного контролю.

23. Гігієнічна характеристика факторів, які визначають характер і ступінь важкості променевих ушкоджень. Кількісні та якісні характеристики радіонуклідів. Гігієнічні принципи радіаційного контролю.

24. Гігієнічні основи протирадіаційного захисту у промислових та побутових умовах. Методика оцінки радіаційного фону місцевості.

25. Наукова організація праці. Заходи боротьби з втомою. Гігієна та охорона праці під час роботи з комп'ютерною технікою.

ГІГІЄНА ДІТЕЙ ТА ПІДЛІТКІВ

1. Стан здоров'я дітей та підлітків і фактори, що його формують. Принципи комплексної оцінки стану здоров'я дітей та підлітків. Групи здоров'я. Методика вивчення функціонального стану організму учнів.

2. Закономірності росту і розвитку дітей та підлітків. Показники фізичного розвитку дітей та підлітків, правила антропометрії, вимоги до таблиць стандартів фізичного розвитку.

3. Фізичний розвиток як один з найважливіших критеріїв оцінки стану здоров'я. Методи оцінки фізичного розвитку.

4. Гігієнічні вимоги до земельної ділянки і приміщень дитячих дошкільних закладів. Оцінка функціональної готовності дітей до вступу в школу.

5. Гігієнічні вимоги до земельної ділянки, планування та улаштування загальноосвітньої школи. Санітарно–протиепідемічний режим.

6. Гігієнічні основи навчально–виховного процесу в загальноосвітній школі (гігієнічні вимоги до навчальних посібників, розкладу уроків, структури уроку та організації його проведення).

7. Гігієнічні вимоги до дитячих меблів, навчальних посібників та дитячих іграшок. Методика маркування парт та розсаджування школярів.

8. Гігієнічні вимоги до режиму дня дітей та підлітків (основні режимні елементи, їх тривалість, гігієнічні принципи оцінки режиму дня). Вимоги до розкладу уроків. Психогігієнічні основи навчальної та позашкільної діяльності.

9. Рухова активність і здоров'я дітей та підлітків. Гігієнічна оцінка рухової активності учнів. Зміст лікарського контролю за фізичним вихованням школярів.

10. Гігієнічні основи організації занять фізичною культурою і спортом дітей та підлітків. Види, форми та засоби фізичного виховання. Медичний контроль за фізичним вихованням учнів.

11. Гігієнічні основи трудового і політехнічного навчання дітей та підлітків. Гігієнічні вимоги до шкільних майстерень. Професійна орієнтація та професійний відбір.

ГІГІЄНА ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВ ТА ВІЙСЬКОВА ГІГІЄНА

1. Гігієнічні основи профілактики внутрішньолікарняних інфекцій (поняття про внутрішньолікарняні інфекції, основні шляхи їх передачі, основні заходи щодо профілактики).
2. Екстремальні стани та їх наслідки. Санітарно-гігієнічний контроль за розміщенням, водопостачанням і харчуванням населення та особового складу спеціальних формувань в умовах надзвичайних ситуацій.
3. Завдання, сили та засоби медичної служби з гігієнічного забезпечення військ. Санітарний нагляд за порядком збору та поховання загиблих воїнів у польових умовах, задачі медичної служби.
4. Гігієнічні принципи організації польового водопостачання. Показники забруднення води. Задачі і обов'язки служб, що приймають участь в організації польового водопостачання.
5. Гігієнічні вимоги до улаштування, обладнання та експлуатації пунктів водопостачання та водорозбору. Санітарний нагляд за водопостачанням військ в умовах застосуванням ворогом зброї масового ураження.
6. Організація харчування у польових умовах. Гігієнічні вимоги до улаштування, обладнання та експлуатації батальйонного продовольчого пункту.
7. Гігієнічна характеристика загальновійськової пайки, загальновійськової сухої пайки та раціону виживання. Способи захисту продовольства від зараження радіоактивними та отруйними речовинами, методи дезактивації та знешкодження.
8. Гігієна польового розташування військ. Види і способи польового розташування військ. Перспективне польове житло та його гігієнічна оцінка. Гігієнічні вимоги до улаштування, обладнання та експлуатації фортифікаційних споруд і сховищ.
9. Санітарно-гігієнічні заходи при пересуванні військ залізницею, автомобільним транспортом та пішки. Санітарний нагляд за лазне-пральним обслуговуванням особового складу військ в польових умовах.
10. Гігієна праці в окремих родах військ (артилерія, мотострілкові, бронетанкові та радіотехнічні війська).

Перелік навчально-методичної літератури

Основна (базова)

1. Гігієна та екологія: Підручник / За ред. В. Г. Бардова. – Вінниця: Нова Книга, 2006. – 720 с.
2. Загальна гігієна: пропедевтика гігієни: Підручник / Є. Г. Гончарук, Ю. І. Кундієв, В. Г. Бардов [та ін.]; За ред. Є. Г. Гончарука. – К.: Вища школа, 1995. – 552 с.
3. Общая гигиена (пропедевтика гигиены) : Учебник / Е. И. Гончарук, В. Г. Бардов, Г. И. Румянцев [и др.]; Под ред. Е. И. Гончарука. – К.: Вища школа, 1991. – 384 с.
4. Даценко І. І. Профілактична медицина. Загальна гігієна з основами екології: Підручник / І. І. Даценко, Р. Д. Габолич. – К.: Здоров'я, 2004. – 792 с.
5. Габолич Р. Д. Гигиена / Р. Д. Габолич, С. С. Познанский, Г. Х. Шахбазян. – К.: Вища школа, 1983. – 320 с.
6. Загальна гігієна / Під ред. І. І. Даценко. – Львів, Світ, 2001. – 472 с.
7. Нікберг І. І. Гігієна з основами екології / І. І. Нікберг, І. В. Сергета, Л. І. Цимбалюк – К.: Здоров'я, 2001. – 504 с.
8. Загальна гігієна : навчальний посібник до практичних занять для студ. VI курсу мед. ф-ту І. В. Сергета, Б. Р. Бойчук, О. В. Яцина [та ін.]. – Тернопіль. : Укрмедкнига, 1999. – 133 с.
9. Загальна гігієна та екологія людини : навч. посіб. для студ. стомат. ф-тів / ред.: В. Г. Бардов, І. В. Сергета. – Вінниця : Нова Книга, 2002. – 216 с.

10. Загальна гігієна: пропедевтика гігієни : [підруч. для студ. мед. вузів] / Є. Г. Гончарук, Ю. І. Кундієв, В. Г. Бардов ; ред. Є. Г. Гончарук. – К. : Вища школа, 1995. – 552 с.

Допоміжна:

1. Комунальна гігієна / Є. Г. Гончарук, В. Г. Бардов, С. І. Гаркавий, О. П. Яворівський [та ін.]; За ред. Є.Г. Гончарука. – К.: Здоров'я, 2003. – 728 с.
2. Руководство к практическим занятиям по общей гигиене / Г. Н. Румянцев, Т. А. Козлова, Е. П. Козловская. – М.: Медицина, 1980. – 234 с.
3. Изучение влияния факторов окружающей среды на здоровье населения / Е. И. Гончарук, Ю. В. Вороненко, Н. И. Марценюк – К., 1989. –214 с.
4. Збірник тестових завдань до державних випробувань з гігієни, соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я / Москаленко В.Ф., Бардов В.Г., Яворовський О.П. та ін. // Вінниця: Нова книга, 2012. – 200 с.
5. Минх А. А. Методы гигиенических исследований – М.: Медицина, 1967. – 526 с.
6. Кириллов С. В., Книжников В А., Коренков И. П. Радиационная гигиена – М.; Медицина, 1988 – 215 с.
7. Руководство к практическим занятиям по гигиене труда / Под ред. А. И. Шевченко. – К.: Медицина, Вища школа, 1986. – 326 с.
8. Беляков В. Д., Жук Е. Г. Военная гигиена и эпидемиология. – М.: Медицина, 1988. - 320
9. Минх А. А. Общая гигиена. - М.: Медицина, 1984. – 480 с.
10. Артамонова В. Г., Шаталов Н. П. Профессиональные болезни. - М.: Медицина, 1982. – 416 с.
- 11.Общая гигиена / Под ред. Г. И. Румянцева. - М.: Медицина, 1990. – 288 с.
- 12.Смолянский В. Л. Алиментарные заболевания - М.: Медицина, 1979. – 262 с.
- 13.Гигиена детей и подростков / Под ред. В. Н. Кардашенко. - М. Медицина, 1986.- 512 с.
- 14.Гигиена детей и подростков / Под ред. В. Р. Кучмы. – М. ГЭОТАР-Медиа, 2008. – 480 с.
15. Гігієна дітей і підлітків: Підручник / за ред. проф. В І. Берзіня. – К.: Асканія, 2008. – 307
16. Гігієна праці : підручник / За ред. Ю. І. Кундієва, О. П. Яворовського. – ВСВ “Медицина”, 2011. – 914 с.
17. Гігієна харчування з основами нутриціології : підручник у 2 книгах / Т. І. Аністратенко, Т.М. Білко, О.В. Благодарова [та ін.]; За ред. В.В. Ципріяна. “ К.: Медицина, 2007. – 528 с., 544 с.
18. Маненко А. К., Сахновская Н. И. Гигиена лечебных учреждений - К.: Здоров'я, 1982. – 214 с.
19. Труд и здоровье медицинских работников / Под ред. В. К. Овчарова. - М.: Медицина, 1985. – 213 с.
20. Яфаев Р. Х., Зуева Л. П. Эпидемиология внутрибольничных инфекций. – Л.: Медицина, 1989. – 268 с.
21. Руководство к лабораторным занятиям по коммунальной гигиене / Под ред. Е. И. Гончарука. – М.: Медицина, 1990. – 416с.
22. Комунальна гігієна / Під ред. акад. Є.Г. Гончарука. – Київ: Здоров'я, 2003. – 740 с.
23. Коммунальная гигиена / Под ред. К. А. Акулова. – М.: Медицина, 1986. – 608 с.
24. Петровский К. С. Гигиена питания. – М.: Медицина, 1982. – 528 с.Смоляр В. И. Рациональное питание. – К.: Наукова думка, 1991. – 368 с.
25. Новожилов Г. Н., Ломов О. П. Гигиеническая оценка микроклимата. – Л.:Медицина, 1987. – 109 с.
- 26.Норми радіаційної безпеки України (НРБУ–97). – К.: МОЗ України, 1997. – 121 с.
- 27.Мізюк М. І. Гігієна : посібник для практичних занять для фарм. фак. вищих мед. навч. закладів / М. І. Мізюк; рец.: І. В. Сергета, Б. Р. Бойчук. – К. : Здоров'я, 2002. – 256 с.
28. Мізюк М. І. Гігієна : підручник для фарм. фак. вищих мед. навч. закладів / М. І. Мізюк ; рец.: І. В. Сергета, Б. Р. Бойчук. – К. : Здоров'я, 2002. – 288 с. : іл. – Библиогр.: с. 266-269.
29. Основи екології : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / В. Г. Бардов [та ін.]; ред.:В. Г. Бардов, В. І. Федоренко. – Вінниця : Нова книга, 2013. – 424 с. : іл. – (Національний підручник). – Бібліогр.: с. 408-410.

30. Сергета І. В. Практичні навички з загальної гігієни : навчально–методичний посібник / І. В. Сергета. – Вінниця : ВДМУ, 1997. – 86 с.
31. Тестовий контроль з загальної гігієни та екології людини : навч. посіб. / І. В. Сергета [та ін.] ; ред. І. В. Сергета, Л. І. Краснова. – Вінниця, 2005. – 154 с
32. Тестовые задания по общей гигиене и экологии человека : учебное пособие / И. В. Сергета, О. В. Яцына, Т. Т. Постоловская. – Винница : Арбат, 1998. – 74 с.
33. Тестовые задания по общей гигиене и экологии человека : учеб. пособие / И. В. Сергета, О. В. Яцына, Т. Т. Постоловская ; Винниц. ГМУ им. Н.И. Пирогова, каф. Общей гигиены. – 2-е изд. стер. – Винница : Тезис, 2000. – 74 с.
34. Учебний посібник до практичних занять з загальної гігієни : (для студентів загально-медичного факультету) / Нац. МУ ім. О.О. Богомольця, МОЗ України, Центр, метод, кабінет з вищої мед. освіти. Ч. 1. – К., 1994. – 150 с.
35. Учебний посібник до практичних занять з загальної гігієни : (для студентів загально-медичного факультету) / Нац. МУ ім. О.О. Богомольця, МОЗ України, Центр, метод, кабінет з вищої мед. освіти. Ч. 2. – К., 1994. – 158 с.

Інформаційні ресурси

Сайт кафедри: <http://vnmu.edu.ua/кафедра-загальної-гігієни-та-екології>

<http://moz.gov.ua>

<http://mon.gov.ua>

<http://health.gov.ua/>

<http://www.ioh.org.ua/>

<http://iozdp.org.ua/> тощо.

«СОЦІАЛЬНА МЕДИЦИНА»

I. ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ

1. Основні принципи охорони здоров'я в Україні (Закон України № 2801–ХІІ від 19.11.1992 р. «Основи законодавства України про охорону здоров'я» зі змінами, внесеними Законом № 76–VIII від 28.12.2014 р. стаття 4), система заходів на державному і регіональному рівнях щодо їх виконання.
2. Методи соціальної медицини, що забезпечують контроль належного функціонування системи охорони здоров'я. Характеристика методів експертизи та експерименту, їх використання з метою підвищення якості медичної допомоги.
3. Методи дослідження в системі охорони здоров'я. Зміст соціологічного методу, його значення в наукових дослідженнях та для оцінки якості медичної допомоги, зокрема в системі сімейної медицини.
4. Діяльність громадських і благодійних організацій з питань охорони здоров'я, їх вплив на покращення медичної і соціальної допомоги населенню (ВООЗ, ЮНІСЕФ, ЮНЕСКО, Червоний Хрест).
5. Нова політика ВООЗ в охороні здоров'я. Значення європейської концепції глобальної стратегії ВООЗ «Здоров'я для всіх у 21 столітті».
6. Хронічні неспідемічні захворювання, організація системи профілактичних заходів щодо попередження цієї патології.
7. Основні принципи організації сімейної медицини. Характеристика контингентів, що обслуговуються, показники ефективності диспансерної роботи амбулаторій ЗП/СМ.
8. Профілактична спрямованість сфери охорони здоров'я. Система державних соціально-економічних та медичних заходів щодо реалізації профілактичних програм та технологій. Види профілактики, їх характеристика.
9. Диспансеризація – провідний метод профілактики захворювань, її мета, організація та використання в діяльності лікаря загальної практики-сімейної медицини.
10. Реабілітаційна допомога в охороні здоров'я, види, етапи, інфраструктура закладів, значення.

II. ЕКОНОМІКА ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

1. Організаційні засади зовнішньої та внутрішньої економіки охорони здоров'я, проблеми їх функціонування та складові економічних витрат зовнішньої економіки.
2. Оцінка ефективності діяльності лікувально-профілактичних закладів та роботи лікаря у сучасних умовах: медична, соціальна, економічна ефективність, їх критерії.
3. Визначення і аналіз економічної ефективності діяльності закладів охорони здоров'я, економічних збитків при тимчасовій втраті працездатності, що викликана захворюваністю населення та травматизмом. Економічний ефект. Прямі витрати та непрямі втрати.
4. Планування як одна із функцій управління системою охорони здоров'я. Методи, принципи планування в охороні здоров'я. Послідовність процесу планування.
5. Складові маркетингової діяльності медичного закладу. Функції, види та принципи маркетингу в охороні здоров'я.
6. Процес маркетингового дослідження в системі охорони здоров'я, види, етапи, основні елементи. Джерела маркетингової інформації.
7. Бізнес-план при організації підприємницької діяльності у сфері охорони здоров'я, методи, завдання, етапи розробки.
8. Ціна медичної послуги, її складові, види. Ціноутворення в умовах амбулаторного та стаціонарного лікування пацієнтів. Цінові стратегії.
9. Методика фінансового планування діяльності медичних закладів: бюджет та кошторис лікувально-профілактичного закладу (структура, етапи створення, відповідальність).
10. Моделі фінансування охорони здоров'я за різних систем охорони здоров'я: страхової, державної та приватної систем організації охорони здоров'я, їх переваги і недоліки.

III. БІОСТАТИСТИКА

1. Вибірковий метод статистичного дослідження, його наукові переваги, репрезентативність статистичної сукупності, значення для одержання вірогідних результатів.
2. Відносні величини, види, характеристика, методика обчислення, використання в практиці охорони здоров'я.
3. Графічні зображення, мета, види, вимоги, застосування в аналізі роботи лікаря та закладу охорони здоров'я.
4. Динамічні ряди, їх види і статистична обробка (темп росту, темп приросту, абсолютний приріст, показник наочності). Значення динамічних рядів в статистичному аналізі.
5. Середні величини, їх види та методи вирахування, оцінка та застосування в аналізі діяльності закладів охорони здоров'я та роботи лікаря.
6. араметричні закономірності статистичних даних, які використовуються в медицині, особливості їх статистичної обробки та визначення достовірності: обчислення середніх похибок (m_m і $m\%$), порядок розрахунку й оцінка.
7. Визначення суттєвості різниці статистичних показників за критерієм Стюдента (t), його значення для оцінки вірогідності. Порядок оцінки отриманих результатів.
8. Методи стандартизації статистичних показників, необхідність застосування в практичній охороні здоров'я, важливість для порівняння різних територій.

IV. ХАРАКТЕРИСТИКА ПОКАЗНИКІВ ЗДОРОВ'Я

1. Показники здоров'я населення, поняття і коротка характеристика кожної групи.
2. Фізичний розвиток як прямий показник здоров'я населення, характеристика сучасних показників фізичного розвитку, методи оцінки фізичного розвитку.
3. Соціально-медичне та соціально-економічне значення захворюваності та поширеності хвороб, їх фактори та причини. Аналіз захворюваності населення за рівнями та структурою.
4. Методика вивчення захворюваності, види, методи та джерела вивчення. Порівняльна характеристика методів.
5. Спеціальні показники захворюваності (за віком, статтю, за причинами, територією, за професійною зайнятістю), методика їх вирахування та порівняльний аналіз.
6. Система спеціального обліку окремих видів захворюваності, її медичне і соціальне значення, правила реєстрації і види реєстраційних документів. Порядок вирахування захворюваності і поширеності хвороб щодо кожної групи спеціального обліку.
7. Серцево-судинна патологія, її вплив на стан здоров'я населення. Організація кардіологічної допомоги в Україні, показники, їх розрахунок та оцінка. Державні програми щодо зниження захворюваності, інвалідності і смертності від серцево-судинних захворювань та значення своєчасного усунення факторів ризику.
8. Онкологічні захворювання, соціальне значення та сучасний стан в Україні, організація онкологічної допомоги в Україні, чинники ризику, заходи профілактики, система обліку, оцінка та аналіз показників.
9. Експертиза тимчасової непрацездатності, рівні, система обліку, поглиблений аналіз. Порядок видачі листка непрацездатності при вагітності та пологах.
10. Соціально-медичне і соціально-економічне значення захворюваності зі стійкою втратою працездатності (інвалідності), класифікація за групами важкості та причинами. Класи хвороб, що зумовлюють основні причини інвалідності дорослого населення. Результати експертизи інвалідності в залежності від прийнятого рішення комісії МСЕК.
11. Спеціальні показники смертності (за віком, статтю, за причинами, територією, за професійною зайнятістю), методика їх вирахування та порівняльний аналіз. Використання в організації охорони здоров'я та управлінні демографічною ситуацією.
12. Аналіз смертності немовлят за рівнями і структурою, типи смертності немовлят А, В, С. Науково-практичне значення для аналізу громадського здоров'я та якості медичної допомоги.

13. Материнська смертність, види, показники та причини, особливості в розвинутих країнах і тих, що розвиваються. Організація профілактики материнської смертності і місце сімейного лікаря в цій діяльності.

V. ОРГАНІЗАЦІЯ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ

1. Провідна роль амбулаторно-поліклінічної допомоги в охороні здоров'я населення. Характеристика рівнів надання амбулаторної допомоги в сучасних умовах. Центри первинної медико-санітарної допомоги як основний заклад організації первинної медичної допомоги, структура, діяльність.
2. Амбулаторії загальної практики-сімейної медицини, їх структура, функції, місце в медичному обслуговуванні міського та сільського населення.
3. Організація медичного обслуговування міського населення на первинному рівні в умовах реформування галузі. Обсяг профілактичної і лікувальної роботи, контроль за їх якістю. Характеристика медичних закладів та медичних кадрів цього рівня.
4. Показники діяльності стаціонару, що характеризують використання ліжкового фонду та якість медичної допомоги, методика їх розрахунку та аналізу. Перспективи розвитку стаціонарної допомоги і напрямки реформування.
5. Організація амбулаторної акушерсько-гінекологічної допомоги в умовах міської та сільської місцевості, трьохрівнева система надання а/г допомоги, функції сімейного лікаря і лікаря акушер-гінеколога.
6. Організація стаціонарної акушерсько-гінекологічної допомоги, завдання та зміст роботи стаціонарних закладів, особливості їх структури; основна облікова документація пологового будинку, методика обчислення та аналіз показників діяльності закладу.
7. Організація медичної допомоги дітям в умовах міської та сільської місцевості, трьохрівнева система надання педіатричної допомоги, функції сімейного лікаря і дільничного лікаря-педіатра. Ефективність охорони здоров'я дитини (профілактика перинатальної смертності та смертності немовлят).
8. Організація спеціалізованої допомоги дітям у плановому порядку та екстрених випадках. Надання медичної допомоги новонародженим. Завдання та зміст роботи дитячих лікарень, основна облікова документація, методика обчислення та аналіз показників діяльності закладів.
9. Геріатрична допомога в Україні, її система організації (амбулаторно-поліклінічні, стаціонарні та стаціонарнозамінні заклади). Завдання та перспективи розвитку геріатричної допомоги в Україні та світі.
10. Моделі організації паліативної допомоги. Структура та завдання закладів ОЗ, які надають паліативну допомогу дорослому населенню (хоспіси, паліативні відділення, центри паліативної допомоги).
11. Організація екстренної медичної допомоги (ЕМД) в Україні, завдання Державної служби медицини катастроф, її інфраструктура. Структура та діяльність регіонального Центру ЕМД.

Література:

Основна (базова)

1. Методи соціальної медицини /Під заг.ред. О.М. Очередыка, О.Г. Процек. – Вінниця: Тезис, 2007.- 410с
2. Соціальна медицина та організація охорони здоров'я / Під. заг. ред. Ю. В. Вороненка, В. Ф. Москаленка. – Тернопіль: Укрмедкнига, 2000. – 680с.
3. Диспансеризація в діяльності лікаря та медичного закладу: навчальний посібник / О. М. кречотень, Г. С. Черешнюк. – Вінниця: Нілан ЛДТ, 2014. – 276с.
4. Правове забезпечення процесу оформлення лікарем основної обліково-звітної документації медичного закладу: навчальний посібник / За ред. Руденя В. В. – Львів, 2010. – 630с.
5. Стратегічні цільові орієнтири нової Європейської політики «Здоров'я 2020» та шляхи її досягнення в Україні / В. Ф. Москаленко, Т. С. Грузєва, Л. І. Галієнко, Г. В. Іншакова. – Харків, 2013. – С. 125-137

6. Щорічна доповідь про стан здоров'я населення, санітарно-епідеміологічну ситуацію та результати діяльності системи охорони здоров'я України, 2015 рік / за ред. Шафранського В. В.; МОЗ України, ДУ «УІСД МОЗ України». – Київ, 2016. – 452 с.
7. Біостатистика / підручник за заг. ред. В.Ф. Москаленка. – К.: Книга плюс, 2009. – 184 с.
8. Громадське здоров'я: підручник для студ. вищих мед. нав. закладів / В.Ф. Москаленко, О.П. Гульчій, Т.С. Грузева, [та ін.]. – К.:ВД «Авіцена», 2012. – 560 с.: іл.
9. Економіка охорони здоров'я: підручник / В.Ф. Москаленко, О.П. Гульчій, В.В. Таран та ін.; під ред. В.Ф. Москаленка. – Вінниця: Нова Книга, 2010. – 288 с.
10. Збірник тестових завдань до державних випробувань з гігієни, соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я / за ред. В.Ф. Москаленка, В.Г. Бардова, О.П. Яворовського. – Вінниця: Нова Книга, 2012. – 200 с.
11. Лехан В.М., Вороненко Ю.В. та ін. Епідеміологічні методи вивчення неінфекційних захворювань (для ВМНЗ III - IV рівнів акредитації). Дніпропетровськ, Київ.- 2004.
12. Москаленко В.Ф. Принципи побудови оптимальної системи охорони здоров'я: український контекст. Монографія. – К.: „Книга плюс”, 2008. – 320 с.
13. Москаленко В.Ф., Грузева Т.С., Іншакова Г.В. Право на охорону здоров'я у нормативно-правових актах міжнародного та європейського рівня. – Контраст, 2006. – 296 с.
14. Мочерный С.В., Некрасова В.В. Основы организации предпринимательской деятельности: учебник для вузов./ Под общ. ред. проф. С.В. Мочерного. – М.: «Приор – издат», 2004. – 544 с.
15. Медик В.А., Юрьев В.К. Общественное здоровье и здравоохранение: учебник / В.А. Медик, В.К. Юрьев. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: ГЕОТАР-Медицина, 2012. – 608 с.
16. Салтман Р.Б., Дж. Фигейрас Реформы системы здравоохранения в Европе. Анализ современных стратегий: Пер. с англ. – М.: Геотар Медицина, 2000. – 432 с.
17. Экономика здравоохранения: учебник / В.Ф. Москаленко, В.В. Таран, О.П. Гульчій [и др.]; под ред. В.Ф. Москаленко. – Винниця: Нова Книга, 2010. – 144 с.
18. Экономика здравоохранения / И.М. Шейман, С.В. Шишкин, М.Г. Колосничина; под ред. Колосничиной М.Г., Шеймана И.М., Шишкина С.В. / Издатель: Высшая школа Экономики, 2009. – 480 с.
19. Health economics: textbook / V. Moskalenko, V. Taran, O. Hulchiy [at al]; ed. by V. Moskalenko. – Vinnytsia: Nova Knyga, 2010. – 112 p.

Допоміжна

1. Mark Woodward (Third Edition) Epidemiology Study Design and Data Analysis, 2014
2. Fisher, R.A., Yates, F. Statistical tables for biological, agricultural and medical research, 6th ed., Longman Group Ltd., London, 2006
3. L loid, E., Ledermann. Handbook of applicable mathematics. Vol. VI: Statistics Part B, John Wiley & sons, New York, 1984.
4. Гаркавенко С.С. Маркетинг: Підруч. К.: Лібра, 2002. – 712 с.
5. Зюзін В.О., А.В. Костріков, В.Л. Філатов Статистичні методи в медицині та охороні здоров'я. Полтава. 2002.
6. Доклад о состоянии здравоохранения в Европе, 2005 г. Действия общественного здравоохранения в целях улучшения здоровья детей и всего населения. – Копенгаген: ЕРБ ВОЗ.-2006.- 168 с.
7. Досвід виконання Міжгалузевої комплексної програми «Здоров'я нації» на 2002-2011 роки / За ред. Ю.В. Поляченка, В.М. Пономаренка. – К.: 2006. – 240 с.
8. Европейская база данных «Здоровье для всех». Копенгаген: ЕРБ ВОЗ. – 2013 г. // <http://www.euro.who.inf>
9. Здравоохранение и расширение Европейского Союза. Редакторы Мартин Мак-Ки, Лаура Мак-Лехоз, Эллен Нолт – Европейская обсерватория по системе и политике здравоохранения. 2006. – 291 с.
10. Каминская Т.М. Рынок медицинских услуг: Опыт теоретико-институционального анализа. – Х.: ИПП «Контраст», 2006. – 296 с.

11. Кэмпбелл Р. Макконнел, Стэнли Л. Брю. Экономикс: принципы, проблемы и политика. Пер. с англ. 11-го изд. – К., Ха Гар-Демос, 1998. – 785 с.
12. Лехан В.М., Іпатов А.В., Борвінко Е.В., Крячкова Л.В., Заков О.Л. Організація роботи лікаря загальної практики (сімейного лікаря). – Д.: АРТ-ПРЕС, 2002. – 370 с.
13. Основні шляхи подальшого розвитку системи охорони здоров'я в Україні / Під заг. ред. В.М.Лехан, В.М.Рудого. – К., Вид-во Раєвського, 2005. – 168 с.
14. Основы политики достижения здоровья для всех в Европейском регионе ВОЗ. Обновление 2005 г. Европейская серия по достижению здоровья для всех, №7. – Копенгаген: ЕРБ ВОЗ, 2005. – 99 с.
15. Репродуктивне здоров'я: медико-соціальні проблеми / За ред. В.М.Лобаса, Г.О.Слабкого. – Донецьк: Либідь, 2004. – 146 с.
16. Решетников А.В. Социология медицины. Москва. Медицина. – 2002. – 976 с.
17. Сімейна медицина. Книга I «Організаційні основи сімейної медицини / За ред. В.Ф.Москаленка, О.М.Гиріної. Підручник, К.: «Медицина», 2007. – 392 с.
18. Усовершенствованные системы здравоохранения спасают жизни. Основы Европейской стратегии ВОЗ по развитию систем здравоохранения. – Копенгаген: ЕРБ ВОЗ, 2006. – 15 с.
19. Щорічна доповідь про стан здоров'я населення України та санітарно-епідеміологічну ситуацію 2009 р. –К., 2010. – 447 с.
20. Методи соціальної медицини /Під заг.ред. О.М. Очередыка, О.Г. Процек. – Вінниця: Тезис, 2007.- 410с
21. Fisher, R.A., Yates, F. Statistical tables for biological, agricultural and medical research, 6th ed., Longman Group Ltd., London, 2006
22. Lloid, E., Ledermann. Handbook of applicable mathematics. Vol. VI: Statistics Part B, John Wiley&sons, New York, 1984.
23. Walsh J.E. (2003). Handbook of Nonparametric Statistics, vol. III, V an Nostrand, Princeton, N.J.
24. Noether G.E. (2005). Elements of Nonparametric Statistics, New York: Wiley.
25. Холлендер М., Вульф Д. Непараметрические методы статистики. - М.: Финансы и статистика, 1983. - 518с.
26. Lehmann E.L. (2007). Nonparametrics: Statistical Methods Based on Ranks. San Francisco: Holden-Day.
27. Большев Л.Н., Смирнов Н.В. Таблицы математической статистики. - М.: Наука, 1983. - 414 с.
28. Ликеш И., Ляга Й. Основные таблицы математической статистики. - М.: Финансы и статистика, 1985. - 356 с.
29. Wetherill G.B. (2000). Sequential Methods in Statistics, 2nd Ed., London, Chapman and Hall
30. Armitage P. (1999). Sequential Medical Trials, 2nd Ed., Oxford Blackwell
31. Sherman Folland, Alen C. Goodman, Miron Stano The economics of Health and Health Care – 4th edition, 2003
32. Theodore H. Tulchinsky, Elena A. Varavikova. The new public health. 2nd edition, 2009. Elsevier inc.
33. Arthur Haupt, Thomas Kane. Population handbook. 5th edition. 2004. Eleventh printing
34. Peter Zweifel, Friedrich Breyer, Mathias Kifmann. Health Economics (2-nd edition), 2009.
35. R. Bonita, R. Beaglehole, T. Kjellström. Basic epidemiology, 2nd edition. World Health Organization, 2006. 212p.
36. Nick Black, Reinhold Gruen. Understanding health services. Open university press, 2005. 243p. (p.141-190)
37. Valeria Lekhan, Volodomyr Rudly, Ellen Nolte. Health care system in transition: Ukraine Copenhagen, WHO Regional Office for Europe on behalf of the European Observatory on Health System and Policies, 2004. 128p.
38. Health systems, health. Wealth and societal well-being. Assessing the case for investing in health systems. Edited by Josep Figueras and Martin McKee. Open university press. 1st edition, 2012. 302p.
39. Robert B. Wallace. Public Health and preventive medicine. The McGraw-Hill Companies, Inc. 15th edition, 2008. 1367 p.
40. Ceri J. Phillips Health Economics. An Introduction for health professionals, 2005, p. 158

41. A. Haupt, T. Kane. Population handbook. 5th edition. 2004. Eleventh printing
42. R. B. Wallace. Public Health and preventive medicine. The McGraw-Hill Companies, Inc. 15th edition, 2008. 1367 p.
43. Encyclopedia of population, edited by P. Demeny, G. McNiccol, 2003, 1040 p.
44. G. Mooney. Economics, medicine and health care. 3d edition. 2003, 147 p.
45. Public Health for the 21st Century. New Perspectives on policy, participation and practice, 2nd edition. Editors: J. Orme, J. Powell, P. Taylor, M. Grey. Open University Press, 2003, 401p.
46. World Health Statistics, 2010. World Health Organization, 177 p.
47. R. Beaglehole. Global Public Health: A new era. Oxford University Press, 2003, 284 p.
48. B. McPake, L. Kumaranayake, Ch. Normand. Health Economics, An International Perspective. Taylor & Francis e-Library, 2005, 260 p.
49. Kalua, F.A., Awotedu, A., Kamwanja, L.A. and J.D.K. Saka (eds). 2009. Science, Technology and Innovation for Public Health in Africa. Monograph, NEPAD Office of Science and Technology, Pretoria, Republic of South Africa. 203p.
50. M. J. Lewis, K. L. MacPherson. Public Health in Asia and the Pacific Historical and comparative perspectives, 2008, 320p.
51. G. L. Albrecht, R. Fitzpatrick, Susan C. Scrimshaw. Handbook of social studies of health and medicine. Sage publications, 2000, 545 p.
52. Joumard, I., C. André and C. Nicq (2010), "Health Care Systems: Efficiency and Institutions", OECD Economics Department Working Paper, No. 769, OECD, Paris.
53. Joumard, I., C. André, C. Nicq and O. Chatal (2008), "Health Status Determinants: Lifestyle, Environment, Health Care Resources and Efficiency", OECD Economics Department Working Papers, No. 627, OECD, Paris.
54. Joumard, I., P. Hoeller, C. André and C. Nicq (2010), Health Care Systems: Efficiency and Policy Settings, OECD, Paris.
55. OECD (2009), Achieving Better Value for Money in Health Care, OECD Health Policy Studies.
56. OECD (2009), Health at a Glance, OECD, Paris.

Сайт кафедри соціальної медицини:

<https://sites.google.com/site/vinsocmed/>

<https://sites.google.com/site/departmentsocialmedicine/>

1. Электронная версия бюллетеня «Население и общество» / Институт демографии Государственного университета — Высшей школы экономики // <http://demoscope.ru/weekly/2009/0377/index.php>
 2. Improving Intergovernmental Fiscal Relations in Ukraine, 2008 // <http://go.worldbank.org/6C56QH4A70>
 3. The Ukrainian health financing system and options for reform / By Valeria Lekhan, Volodymyr Rudyi, Sergey Shishkin: Health Systems Financing Programme WHO Regional Office for Europe, 2007. — 33 p. // <http://www.euro.who.int/document/e90754.pdf>
 4. http://pidruchniki.ws/1640011637428/meditsina/sistema_ohoroni_zdorovya_ukrayini
 5. <http://eyecenter.com.ua/direct/book/index.htm>
 6. <http://library.vsmu.edu.ua>
 7. <https://sites.google.com/site/vinsocmed/>
 8. <http://www.who.int/ru/>
 9. <http://www.worldbank.org/eca/russian/>
 10. <http://www.unicef.org/ukraine/ukr/>
 11. <http://www.publichealth.com.ua/>
 12. <http://www.publichealth.org/>
 13. <http://sph.washington.edu/>
 14. <http://www.apha.org/>
- http://www.medscape.org/publichealth?src=mkmcmr_driv_stan_mscpedu&impID=1109326

**Критерії оцінювання рівня знань зі спеціальності
вступників до аспірантури
Вінницького національного медичного університету імені М.І. Пирогова**

Критерії оцінювання знань вступників до аспірантури зі спеціальності складено відповідно до чинних навчальних програм рівня магістра (спеціаліста). Випробування проходить у вигляді письмового іспиту.

Під час іспиту вступник до аспірантури повинен продемонструвати володіння наведеним комплексом знань зі спеціальності та викласти відповіді у письмовій формі на 4 (3) запитання з різних розділів спеціальності.

Оцінювання рівня знань вступників визначається за національною шкалою:

«5» (відмінно)

«4» (добре)

«3» (задовільно)

«2» (незадовільно)

Оцінку «відмінно» (5) одержує вступник, який демонструє вичерпні знання згідно білету; вільно орієнтується в тематиці одержаних завдань та чітко відповідає на запитання, користується літературно правильною мовою, правильно застосовує медичну термінологію.

Оцінку «добре» (4) одержує вступник, який демонструє впевнені знання всіх питань згідно білету; орієнтується в тематиці одержаних завдань, але робить деякі негрубі помилки при відповіді на запитання; користується правильною літературною мовою, але нечітко використовує медичну термінологію.

Оцінку «задовільно» (3) одержує вступник, який не продемонстрував впевнених знань із тематики одержаних завдань, виявляє лише базові знання із тематики білету; робить помилки у використанні медичної термінології.

Оцінку «незадовільно» (2) одержує вступник, який дав неправильну відповідь на 2 запитання із тематики білету, не показав впевнених базових знань із тематики одержаних завдань.